

**Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra českého jazyka a literatury**

Literární projekt „Karel Poláček“ pro střední školy

Diplomová práce

Autor: Bc. Pavla Vacková, DiS.
Studijní program: N7504 Navazující magisterský
Studijní obor: Ruský jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání
Český jazyk a literatura se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: **Pavla Vacková**

Studijní program: N 7504 navazující magisterský

Studijní obor: Český jazyk a literatura pro střední školy
Ruský jazyk a literatura pro střední školy

Název závěrečné práce: Literární projekt „Karel Poláček“ pro střední školy

Název závěrečné práce v AJ: Literary project Karel Polacek for secondary schools

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Didaktický projekt pro výuku Karla Poláčka pro
studenty středních škol

Garantující pracoviště: Katedra českého jazyka a literatury, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: doc. PaedDr. Alena Zachová, CSc.

Konzultant:

Oponent: Mgr. Michal Čuřín

Datum zadání práce: 19.1.2015

Datum odevzdání práce: 7.12.2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně, a že jsem v seznamu použité literatury uvedla všechny prameny, ze kterých jsem vycházela.

V Hradci Králové dne

Pavla Vacková

Poděkování:

Děkuji doc. PaedDr. Aleně Zachové, CSc. za odbornou pomoc, užitečné rady a čas, který mi věnovala.

Anotace

Vacková, P. *Literární projekt „Karel Poláček“ pro střední školy*. Hradec Králové. 2017.

Diplomová práce na Pedagogické fakultě Univerzity Hradec Králové.

Vedoucí diplomové práce Alena Zachová.

Diplomová práce se zabývá projektovou výukou. Práce je rozdělena na dvě hlavní části – část teoretickou a praktickou.

První část je věnována teoretickému vymezení projektové výuky. Zahrnuje základní pojmy, které jsou spojovány s projektovou výukou. Například projektová metoda, projektové vyučování, projekt. Dále shrnuje základní charakteristiky projektu, zaměřuje se na dělení projektů podle specifických hledisek, představuje jednotlivé fáze projektu, průběh jeho realizace i zakončení či zhodnocení. Uvedeny jsou i základní výhody či nevýhody projektové výuky.

V praktické části diplomové práce je vypracován didaktický projekt pro výuku Karla Poláčka. Navržený literární projekt je určen pro studenty středních škol.

Klíčová slova: projekt, projektová výuka, Karel Poláček

Annotation

Vacková, P. *Literary project Karel Polacek for secondary schools*. Hradec Králové. 2017.

Diplom Thesis of Faculty of Pedagogic University of Hradec Kralove.

Thesis Supervisor Alena Zachova.

This thesis deals with project based learning. The work is divided into two main parts – theoretical and practical.

The first part is devoted to theoretical definition of project teaching. This included defining the basic terms that are used at work – teaching project. The work summarizes the basic characteristics of the project, focusing on the division of projects according to specific criteria.

The work includes educational project for teaching Karel Polacek. Designed literary project is intended for secondary school students.

Keywords: project, project based learning, Karel Polacek

"Projekt je účelně organizovaný souhrn myšlenek, seskupených kolem důležitého střediska praktického vědění, směřující k určitému cíli."

- R. Žanta, 1934

Obsah

Úvod	10
1. Terminologické vymezení	12
1.1. Projekt	12
1.2. Projektová metoda	14
1.3. Projektové vyučování	15
1.4. Co představuje projektová výuka	16
2. Fáze řešení projektu	17
2.1. Fáze plánování projektu	17
2.2. Fáze realizace projektu	18
2.3. Fáze vyhodnocení projektu	19
3. Typologie projektů	20
4. Možnosti projektové výuky	23
5. Literární projekt Karel Poláček pro střední školy	28
6. Přednáška: Karel Poláček	32
6.1. Literární činnost Karla Poláčka	34
6.2. Úkol exkurze – zajímavá místa	35
6.3. Pracovní list B – synagoga	40
7. Druhá část projektu – školní prostředí	43
7.1. Karel Poláček a s ním spojena skupina Pátečníci	50
8. Zhodnocení projektu	58
Závěr	59
Seznam literatury	61
Přílohy	63

Úvod

Ve své diplomové práci se zabývám projektovou metodou jako jednou z možných inovací současného edukačního procesu.

Problematika vzdělávání je jednou z nejdůležitějších oblastí sociálního života a stává se tak jednou z nejvýznamnějších otázek, kterými se zabývá dnešní sociologie. Současné vzdělávání prochází v mnoha oblastech velkými změnami a je tedy velmi zajímavé sledovat, jaké vztahy a sociální souvislosti panují v konkrétních vzdělávacích prostředích a zařízeních.

Kladou se vysoké cíle na rozvoj vzdělávacích metod, které jsou založeny na novém způsobu zprostředkování a přijímání informací. Dnešní moderní vyučovací proces už není jen o tom, že učitel přednáší a žáci pasivně poslouchají. Důležitým prvkem výuky je interakce. Ze studentů – posluchačů se stávají zapojení aktéři, které učení opravdu baví a zároveň i zajímá.

Možné změně ve výuce přispívá i technický vývoj, který jde neustále kupředu. Tento proces vzdělávání založený na moderních pedagogických postupech a využití techniky vytváří osobité prostředí vztahů a komunikace. Do tohoto prostředí zapadá i projektová metoda výuky, která v současné době proniká do českého školství, respektive do českých škol.

Diplomová práce je koncipována do dvou částí. První, teoretická část, se věnuje vymezení základních pojmů týkajících se projektové vyučovací metody. Jedná se například o objasnění pojmu projekt, projektová výuka či projektové vyučování. Dále se věnuji vysvětlení jednotlivých fází řešení projektu, kam patří plánování, realizace a vyhodnocení projektu. Do teoretické části diplomové práce patří také vymezení typologie projektů. Existuje nepřehledné množství kritérií, podle kterých se projekty dají členit. S tím jsou spojené i možnosti, které projektová výuka nabízí při svém využití v rámci výuky ve škole, a to buď pozitivní či negativní.

Druhá část diplomové práce se zabývá praktickým využitím projektového vyučování. Je věnována vytvoření literárního projektu, který by mohl být využit na středních školách či gymnáziích. Hlavním úkolem tohoto projektu je představení osobnosti Karla Poláčka. Studenti si vyzkouší své získané znalosti v pracovních listech. Například objeví místa v Rychnově nad Kněžnou, která jsou spjata se životem Karla Poláčka. Budou moci předvést i své malířské dovednosti.

Literární projekt Karel Poláček bude koncipován pro Gymnázium v Rychnově nad Kněžnou. Téma projektu je zvoleno s ohledem na osnovy a plány Školního vzdělávacího programu, který je určen pro střední školy. Vzhledem k tomu, že spisovatel Karel Poláček pocházel z města Rychnov nad Kněžnou, je tento projekt zvolen právě pro gymnázium, které se nachází v tomto městě. Projekt tedy předpovídá úspěch u studentů střední školy. Téma by jim mělo být blízké. Při přípravě literárního projektu se vycházelo z předlohy projektové výuky, jak ji uvádí ve své knize Kratochvílová (2009). Bylo využito především jejích postupů při tvorbě projektové výuky.

Cílem literárního projektu Karel Poláček bude seznámení studentů s jeho osobou, a to z hlediska jeho literární činnosti. Dále bude studentům přiblížen jeho život a aktivita spojená se skupinou Pátečníci, kde byl členem.

1. Terminologické vymezení

projekt – projektová metoda – projektové vyučování

Vymezit tyto termíny není úplně jednoduché, neboť různí autoři zdůrazňují jejich různé znaky.

1.1 Projekt

V odborné terminologii a naučných slovnících je definován různými synonymními výrazy. „Projekt z latinského slova znamenající plán, záměr, úmysl.“ (Slovník cizích slov, 2004, str. 305)

V této diplomové práci se využitím termínu projekt budeme zabývat v oblasti pedagogické teorie. V oblasti školství je tento termín velmi frekventovaným výrazem a má i zde rozdílná vymezení. V pedagogických publikacích se nacházejí různé definice. Z množství definic, které se vztahují k charakterizaci projektu, ji nejlépe vystihuje definice, kterou uvádí J. Kratochvílová ve své publikaci Teorie a praxe projektové výuky. „Projekt je komplexní úkol (problém), spjatý s životní realitou, s nímž se žák identifikuje a přebírá za něj odpovědnost, aby svou teoretickou i praktickou činností dosáhl výsledného žádoucího produktu (výstupu) projektu, pro jehož obhajobu a hodnocení má argumenty, které vycházejí z nově získané zkušenosti.“ (Kratochvílová, 2006, str. 36)

V. Příhoda vnímá projekt jako seskupení problémů a uvádí, že: „Problémů se využívá při metodě projektové. Projekt je vlastní podnik žáků, který dává vyučování jednotný cíl a přispívá k jeho životnosti. Projekt představuje koncentrované úkoly zahrnující organicky stmelené učivo z různých předmětů nebo pouze z téhož předmětu.“ (Příhoda, 1936, str. 162)

Již v roce 1936 V. Příhoda ve své knize definoval dva základní požadavky na projekt, které platí i v současné době. **Projekt musí mít určitý praktický cíl a uspokojujivé zakončení.**

Rudolf Žanta chápe projekt jako „účelně organizovaný souhrn myšlenek, seskupených kolem důležitého střediska praktického vědění, směřující k určitému cíli.“ (Coufalová, 2006, str. 10)

Propagátor projektové metody Stanislav Vrána charakterizoval projekt následovně:

- a) je to podnik,
- b) je to podnik žákův,
- c) je to podnik, za jehož výsledky převzal žák odpovědnost,

d) je to podnik, který jde za určitým cílem. (Maňák, 1997, str. 44)

Marvin Pasch chápe projekt jako výrobu skutečného produktu, který představuje souhrn dosavadních zkušeností získaných v dané oblasti. Neboť žáci pracují úspěšně při projektu tehdy, když používají rozmanité dovednosti a znalosti. (Pasch, 1998, str. 160, Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině)

V současné době je projekt chápán jako časově ohraničené úsilí, směřující k vytvoření unikátního produktu nebo služby. V této obecně přijímané definici jsou klíčové zejména omezení projektu v čase a jedinečnost jeho výstupů, protože právě tyto charakteristiky ho odlišují od procesu. Projektem tedy, alespoň v pravém slova smyslu tohoto slova, není činnost, u které není jasně definován její konec, a to jak z pohledu času (kdy činnosti skončí), tak z pohledu výstupu (čeho bude činností dosaženo). Projektem rovněž není činnost, která sice předchází omezení naplňuje, ale je realizována opakovaně nebo podle již dříve provedeného a ověřeného postupu.

V současném pojetí termínu projekt se jedná o určité jádro projektu v podobě úkolu, problému komplexního charakteru či jádro projektu v podobě tématu. Na tuto teorii ve své knize navazují Maňák a Švec. Označují projekt následovně „*Komplexní praktická úloha, spojená se životní realitou, kterou je nutno řešit teoretickou i praktickou činností, která vede k vytvoření adekvátního produktu.*“ (Maňák, Švec, 2003, str. 168).

Všichni se shodují v jedné oblasti, a to, že žáci v rámci svých projektů něco vyrábějí, vykonávají, vypracovávají či analyzují. Těmito úkony se pak dostávají k dosažení předem určeného cíle. Při řešení zadaného projektu či problému se potýkají s náhle vzniklými obtížemi v oblasti praktické nebo teoretické. Současně získávají nové vědomosti a potřebné dovednosti. Při zdárném vyřešení zadané práce pak spojí vše dohromady.

1.2. Projektová metoda (výuka)

V současné době je velice populární používat termín projektová metoda či projektové vyučování. Učitelé mají za úkol inovovat své učební postupy a zaměřit se více na vtáhnutí svých studentů do učícího procesu. To znamená, že studenti by se sami měli aktivně zapojovat do výuky, představit své znalosti a zúročit je v zadané práci. Právě k tomu slouží projektová činnost. V první řadě se ovšem musíme zamyslet nad významem termínů, které jsou použity v této diplomové práci.

V této diplomové práci budeme postupovat dle autorky Kratochvílové, která ve své publikaci pracuje s termínem „**projektová výuka (metoda)**“ (Kratochvílová, 2009). Existují ovšem i jiní autoři, kteří upřednostňují označení „projektové vyučování“ (Valenta, 1993, Doležalová, 2009).

Pro zorientování v problematice projektů si tedy vymežeme dané termíny. *„Vyučování bývá chápáno jako proces, ve kterém hraje hlavní roli učitel, který záměrně a plánovitě působí na žáky tak, aby u nich docházelo k rozvoji znalostí, dovedností, kompetencí, postojů a hodnotových orientací“.* (Grecmanová, Holoušová, Urbanovská, 2002). Hlavní snahou učitele by tedy mělo být poskytovat podněty a vytvářet takové situace, které se vztahují k učivu a současně u žáků aktivují proces učení. *„Vyučování je především součástí výchovně-vzdělávacího procesu. Je pro ně typické cílevědomost, systematickosti a plánování.“* (Doležalová, 2009).

Můžeme uvést, že termín vyučování lze v podstatě synonymicky nahradit označením výuka. Ovšem z hlediska didaktiky má tento termín daleko širší využití. Výuka zahrnuje jak proces vyučování, tak především její cíle, obsah, podmínky, determinanty a prostředky, typy a výsledky. (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 357).

Někteří autoři definují projektovou výuku jako zvláštní formu výuky, v níž učitelé a žáci obracejí svou pozornost ke společně formulovanému problému. (Skalková, 1995, str. 44).

Protože Kratochvílová ve své publikaci uvádí, že „projektovou výuku definujeme jako výuku založenou na projektové metodě“ (Kratochvílová, 2009, str. 40), bude v této diplomové práci používán jednotný termín „**projektová výuka**“.

V současné době se uplatňují při projektové výuce odlišné postupy jejího vymezení.

Projektová metoda bývá definována pomocí znaků, které jsou pro ni typické. Touto myšlenkou se zabýval J. Valenta (1993).

V odborné literatuře bývá projektová metoda vyznačena pomocí projektu, jehož řešením se žáci zabývají. „*Vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k samostatnému zpracování určitých témat (projektů) a získávají zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Projekty mohou mít formu integrovaných témat, praktických problémů ze životní reality nebo praktické činnosti vedoucí k vytvoření nějakého výrobku, výtvarného či slovesného produktu.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 226)

Projektovou metodou se také zabýval Geoffrey Petty. Podle něho „*je projektem nebo samostatnou prací úkol anebo série úkolů, které mají žáci plnit – většinou individuálně, ale někdy i ve skupinách. Žáci se mohou často více sami rozhodovat, jak, kde, kdy a v jakém sledu budou úkoly provádět.*“ Projekty mívají zpravidla otevřenější konec než samostatná práce. (Petty, 1996, str. 213).

1.3. Projektové vyučování

Projektové vyučování je pojem, který se často zmiňuje v souvislosti se zaváděním inovativních či moderních metod vzdělávání. První pokus o projektové vyučování se objevil na počátku 20. století v USA. Hlavním iniciátorem projektového učení se tehdy stal psycholog a pedagog John Dewey. Začal rozvíjet koncepci tří kroků činnosti žáka, tím vlastně realizoval první projekt v praxi.

Projektové vyučování probíhalo tak, že se učitel soustředil na posloupnost aktivit žáků ve třech bodech. Nejprve nechal žáky pracovat na praktickém úkolu, kde se potýkali s konkrétními problémy, které museli překonávat svými znalostmi, bádáním a komplexním studiem související látky. Až ve třetím kroku, díky předchozímu poučení a získaným vědomostem, žáci úspěšně dokončili svůj projekt – prvotní zadaný úkol.

V Československu se učitelé seznamovali s projektovou metodou či výukou ve 30. letech 20. století. Publikovalo se několik článků na toto téma. Například Stanislav Velinský napsal: „*Výrazu projektová metoda lze užítí tehdy, když individuum či skupina pojme záměr, jehož uskutečnění navozuje změny v jeho (jejich) vědění, zručnostech, zvycích či vztazích.*“

(Velinský, 1932). Později jeho tvrzení doplnil R. Žanta „*Projekt je účelně organizovaný souhrn myšlenek, seskupených kolem důležitého střediska praktického vědění, směřující k určitému cíli.*“ (Žanta, 1934).

Projektové vyučování tedy mělo a stále má svoje místo v pedagogice jisté. Stalo se tak díky potřebnosti změn v pojetí výuky, začala se využívat projektová metoda. Tyto změny nastaly vlivem vědeckotechnické revoluce. Dnes se role žáků a učitelů dynamicky mění a vyvíjí se velmi rychlým tempem. Roli hraje nejen socioekonomický faktor, ale i globální výchova – mění se situace dětí a mládeže. Dále myšlení a inovativní vyučovací metody, které učitelé využívají při výuce. Dostupnost informací pomocí internetu, důležitá je především práce s nimi. Tyto faktory se dějí celosvětově. Společnost se posouvá a světové myšlení se soustředí na individualizaci vzdělávání. Proto se skloubení teorie a praxe v rámci projektového vyučování dále rozvíjí a má své opodstatněné místo ve školách. „*Projektová metoda posiluje motivaci žáků a učí mimo jiné důležitým životním dovednostem: spolupracovat, diskutovat, formulovat názory, řešit problémy, tvořit, hledat informace.*“ (J. Valenta, *Projektová metoda ve škole a za školou*)

1.4. Co představuje projektová výuka

- je cílená, promyšlená a organizovaná
- je intelektuální (teoretická) i ryze praktická
- vyhovuje potřebám a zájmům žáků, ale též pedagogickému rozhodnutí učitele
- je koncentrována kolem základní ideje, základního tématu
- komplexně ovlivňuje žakovu osobnost
- vyžaduje od žáka převzetí odpovědnosti za vlastní učení
- je především „záležitostí“ studentů, pedagog vystupuje pouze v roli konzultanta, partnera
- nabízí celistvé poznání, zkoumá problém z různých úhlů pohledu
- má praktické zaměření a směřuje k upotřebení v životě
- výsledný produkt projektu posiluje smysl učení, důležité je i zaznamenávání průběhu projektu
- je založena na týmové spolupráci studentů
- propojuje život školy se životem obce, města, širší společnosti

2. Fáze řešení projektu

Při řešení projektu žáci prochází různými fázemi tak, aby došlo ke zdárnému vyřešení zadaného úkolu, nebo k finálnímu produktu. Vychází se ze čtyř hlavních kroků, které podle Williama H. Kilpatricka představují:

- záměr (purposing),
- plán (planning),
- provedení (executing),
- hodnocení (judging). (Valenta, 1993, str. 6).

„Stanovení cíle má zajistit vhodnost a realizovatelnost záměru vzhledem k daným podmínkám, přičemž významnou úlohu má účinná motivace žáků. Žáci se musí s tématem ztotožnit a přijmout je za své.“ (Maňák, Švec, 2003, str. 169)

Na začátku jsme si určili, že v této diplomové práci budeme vycházet z knihy Jany Kratochvílové. Ta nahlíží na projektovou metodu jako na uspořádaný systém činností učitele a žáků, v němž mají dominantní roli učební aktivity žáků podporující roli poradenské činnosti učitele, kterými směřují společně k dosažení cílů a smyslu projektu. Komplexnost činností vyžaduje využití různých dílčích metod výuky a různých forem práce. (Kratochvílová, 2009, str. 38)

Fáze nastínila následovně:

- plánování projektu,
- realizace projektu,
- prezentace výstupu projektu,
- hodnocení projektu.

2.1. Fáze plánování projektu

Tato fáze patří mezi nejdůležitější. Musíme pečlivě vypracovat základní otázky či témata, kterých se celý projekt bude týkat. Dle Valenty v této fázi musí dojít ke stanovení základních otázek či témat, ke stanovení cíle, časového rozvržení, určení druhu projektu, rozdělení činností, rolí a úkolů skupinám nebo jednotlivcům. (Valenta, 1993, str. 6).

Stanovení cíle má zajistit vhodnost a realizovatelnost záměru vzhledem k daným podmínkám, přičemž významnou úlohu má účinná motivace žáků. (Kratochvílová, 2002, str. 5)

Ve fázi plánování zaujímá důležitou roli učitel, který má vše na starosti. Musí vytyčit cíl projektové činnosti, realizaci samotného plánu, časové rozvržení projektu, určení cílové

skupiny, která se na projektu bude podílet a vybrat druh projektové činnosti. Všechny tyto aktivity musí skloubit dohromady a vybrat s ohledem na vytyčený cíl. Po celou dobu projektu dále učitel zaujímá pozici, která by měla žáky motivovat, ukazovat jim cestu k projektům, dávat užitečné vědomosti.

Důležitá je tedy správná motivace a příprava vhodných materiálových prostředků, které budou na zadanou projektovou činnost potřeba.

Kratochvílová v této fázi zmiňuje především definování podnětu – komplexního úkolu či problému k řešení, jako nejdůležitější prvek projektového plánování. S tím je také spojeno vymezení roviny žáka – Proč daný projekt realizovat? A v rovině učitele – je daný projekt vhodný pro žáky, bude je rozvíjet?

Při správné motivaci žáků pak nedojde k jejich neaktivitě. Nebudou mít pocit, že realizace projektu jim vyplňuje pouze hodinu výuky. *„Nejdůležitější podmínkou projektové výuky je vnitřní motivace žáka, jeho vlastní přijetí úkolu, touha vyřešit daný problém a dovést projekt až do fáze konečného produktu. Čím silnější pocit spoluúčasti na projektu žák prožívá, a čím silnější je jeho vnitřní motivace, tím je projekt z hlediska vyučování účinnější.“* (Tomková, Kašová, Dvořáková, 2009, str. 15)

Dle Kratochvílové by učitel neměl zpracování projektu vnímat jako „ztrátu času“ či pouhé „zpestření výuky“, ale jako jednu z vhodných metod, kterou se žák rozvíjí. (Kratochvílová, 2009, str. 41).

2.2. Fáze realizace projektu

Realizují se všechny aktivity, které mají podle plánu zajistit očekávané výsledky. Je to například vyhledávání potřebných informací, zajišťování materiálu, provádění pozorování, měření, organizace exkurzí, pořizování dokumentace. Tato fáze může trvat delší dobu, některé informace žáci nezískají ihned. Mohou ovšem pracovat s více zdroji – ne jen s knihou – ale i s internetem, časopisy, odbornými články. *„Žáci se cvičí v odpovědném jednání, zapojují všechny smysly, učí se vnímat, pozorovat, experimentovat a pracovat s médii.“* (Maňák, Švec, 2003, str. 163). Učitel porovná výsledky žáků se stanoveným plánem projektu. Po celou dobu realizace vystupuje učitel jako odborný poradce žáků. Může je vést správným směrem k vyřešení daného úkolu či problému.

2.3. Fáze vyhodnocení projektu

Ohodnotit zadaný projekt nebývá vždy jednoduchou záležitostí. Ovšem je velmi důležitou pro zpětnou vazbu, kterou žáci potřebují.

Z hodnocení by měla vyplynout opatření do budoucna, a to v rovině dítěte i učitele (Kratochvílová, 2006, str. 42). Seznámení školní nebo i široké veřejnosti s konkrétními výstupy projektu má značný motivační vliv na řešitele projektu, protože jim přináší pocit uspokojení a posiluje sebedůvěru ve vlastní schopnosti, což v tradiční výuce zejména u slabších žáků, se často nedostavuje. (Maňák, Švec, 2003, str. 169). Učitel může využít například dotazníku, který po skončení projektu žáci vyplní. Učitel tak zjistí, jak se zadaný projekt žákům líbil, jak se jim pracovalo a především spolupracovalo, které otázky byly lehké, a které těžké.

3. Typologie projektů

Není zcela vymezeno kritérium, podle kterého by bylo možné kategoricky rozdělit jednotlivé projekty. Touto problematikou se zabývají různí autoři. Snaží se ve svých publikacích dělit projekty podle specifických kritérií, která považují za více či méně důležitá, vždy podle celkového záměru a cíle jejich práce. Při hlubším zkoumání problematiky určení projektu se můžeme seznámit s nejvíce rozšířenou klasifikací. Mezi nejčastější hlediska lze zařadit dělení projektu podle jejich účelu, délky trvání, podle navrhovatele, počtu zúčastněných osob, velikosti, zapojení předmětů, místa, atd. Těmito rozděleními se ve svých publikacích zabývají například Josef Valenta či Helena Grecmanová.

Jana Coufalová uvádí ve své knize klasifikaci projektů podle účelu, kdy zakladatel projektové metody W. Kilpatrick rozlišuje projekty takto:

- Projekt, který se snaží vtělit myšlenku či plán do vnější formy. Konstruuje se tu jistá skutečnost (např. postavení člunu, výlet).
- Projekt směřuje k prožitku z estetické zkušenosti (např. vytvoření obrazu, poslech historického příběhu).
- Projekt usilující rozřešit problém – intelektuální obtíž (např. prozkoumat, zda mlha padá či nikoliv).
- Projekt vedoucí k získání dovednosti. (Coufalová, 2006, str. 11-12)

Existují další pokusy jak projekt klasifikovat: Josef Valenta uvádí velmi podrobné členění (1993, str. 4-6). Následující kritéria členění projektů:

- Podle počtu žáků, kteří se účastní projektu:
 1. individuální
 2. kolektivní (skupinové, třídní, ročníkové, víceročnickové, celoškolské).
- Podle místa, případně i času konání:
 1. školní
 2. domácí
 3. spojení obou – tyto typy projektů na sebe mohou dobře navazovat
- podle velikosti:
 1. krátké projekty
 2. dlouhé projekty
- podle velikosti:
 1. malé
 2. velké

- podle navrhovatele:

1. spontánní – žákovské, vyrůstající z potřeb a zájmů dětí
2. uměle připravené a vnesené do práce učitelem, lektorem, vychovatelem
3. mezityp vycházející z pozice jedné, ale pozicí druhou výrazněji korigovaný

- podle koncentrace kolem určité základní sjednocující myšlenky lze členit na projekty s jádrem:

1. obecné téma
2. konkrétní předmět
3. problém
4. výchovně vzdělávací cíl

Jak jsme již zmínili, budeme vycházet z myšlenek J. Kratochvílové. Ve své publikaci se snažila uspořádat projekty dle kritérií podle J. Valenty, které dále rozšířila o kategorie podle účelu projektu, podle způsobu organizace projektu a podle informačních zdrojů. (Kratochvílová, 2009, str. 45).

- navrhovatel projektu:

1. spontánní žákovské
2. uměle připravené
3. kombinace obou typů

- účel projektu:

1. problémové
2. konstruktivní
3. hodnotící
4. směřující k estetické zkušenosti
5. směřující k získání dovedností (i sociálních).

- informační zdroj projektu:

1. volný
2. vázaný
3. kombinace obou

- délka projektu:

1. krátkodobý (maximálně 1 den)
2. střednědobý (maximálně 1 týden)
3. dlouhodobý (více jak jeden týden, méně jak měsíc)
4. mimořádně dlouhodobý (více jak měsíc).

- prostředí projektu:

1. školní
2. domácí
3. kombinace obou typů
4. mimoškolní

- počet zúčastněných na projektu:

1. individuální
2. společné

- způsob organizace projektu:

1. jednopředmětové
2. víceředmětové

Jarmila Skalková uvádí v souvislosti s rozsahem projektů následující poznatek: *„Projektové vyučování může mít různý rozsah. Někdy jde spíše o určité prvky, které lze uskutečnit v jedné nebo několika málo vyučovacích hodinách, jindy se tématu věnuje půlden. Drobnější projekty se realizují v rámci jednotlivých předmětů.“* (Skalková, 1999, str. 219)

Námi zvolený literární projekt Karel Poláček pro střední školy byl vybrán s ohledem na různou klasifikaci projektů. Na českých školách je v současné době ještě stále omezen výběr vhodného projektu, a to jak s ohledem na dostupné školní pomůcky – knihy, odborná literatura, tak i na nadšení a správné učební metody jednotlivých vyučujících. Naštěstí je od roku 2007 závazný nový kurikulární dokument RVP ZV, který umožňuje velké uplatnění projektové metody na českých školách. *„Tato metoda klade důraz na činnosti pojetí vyučování, žáci se aktivně podílejí na vlastním vzdělávání, řeší zadané úkoly, které vycházejí z přirozených životních situací.“* (Kratochvílová, 2006, str. 33) Učitelé by měli zařadit projektovou metodu do své výuky. Neměli by se bát použít nové učební metody, pro zpestření své výuky a především pro lepší zapojení studentů do výuky.

4. Možnosti projektové výuky

Požadavky při použití projektové metody dle Kratochvílové, 2002, str. 7

- ochota pedagogů učit „jinak“,
- změna role učitele ve třídě,
- změna klimatu třídy, školy,
- podpora vedení školy, spolupracovníků, rodičů,
- nižší počet žáků ve třídě,
- časová nesvázanost,
- znalost vzdělávacích obsahů, práce s RVP,
- provázanost učiva,
- tvořivost, nápaditost, fantazie, vytrvalost učitelů,
- materiální zajištění,
- dovednosti v oblasti organizace výchovně vzdělávacího procesu.

Přednosti projektové výuky dle Jany Kratochvílové, které uvádí ve své publikaci Teorie a praxe projektové výuky (2006, str. 52). Uspořádala pozitiva projektové výuky ve vztahu k žákovi, učiteli, okolnímu prostředí a samotnému procesu učení se.

Tabulka: Dimenze žáka dle Kratochvílové

Roviny možností rozvoje dítěte	Pozitivní vlivy projektové výuky na osobnost dítěte a kvalitu života žáků
Biosomatický růst a respektování zrání	Umožňuje zapojení žáka dle jeho individuálních možností.
Duševní rozvoj – v oblasti kognitivního, emocionálního, volního, motivačního vývoje	Žák získává silnou motivaci k učení. Přebírá zodpovědnost za výsledek práce. Rozvíjí se samostatnost žáka, jeho autonomie. Získává zkušenosti praktickou činností a experimentováním. Učí se pracovat s různými informačními zdroji. Učí se řešit problémy. Získává dovednosti organizační, řídicí, plánovací, hodnotící...

Sociální rozvoj dítěte	Učí se spolupracovat, kooperovat. Rozvíjí svoje komunikativní dovednosti. Učí se vzájemnému respektu.
Seberozvoj dětského JÁ	Učí se autoregulovat své učení – rozvoj sebepoznání, sebehodnocení, sebeúcty. Uvědomuje si své místo, svoje hodnoty.
Oblast axiologická, estetická, etická a kreativní	Zažívá estetický prožitek. Prožívá duchovní rozvoj – radost z objevování a tvorby, hodnoty krásy, dobra, ocenění... Rozvíjí svoji tvořivost, aktivitu, fantazii...

Tabulka – Dimenze učitele dle Kratochvílové

Rozvoj osobnosti učitele
Učí se nové roli – poradce. Učí se vnímat dítě jako celek, dochází ke změně v pojetí dítěte. Rozšiřuje svůj repertoár vyučovacích strategií. Učí se pracovat s různými informačními zdroji, oprostuje se od učebnic jako jediného zdroje pro učení. Užívá nových možností hodnocení a sebehodnocení. Rozšiřuje své dovednosti organizační i plánování do budoucnosti.

Tabulka : Dimenze procesu učení se dle Kratochvílové

Učení má nejen teoretickou, ale i činnostní povahu, zaměstnává ruce i hlavu žáka: vybavuje žáka znalostmi, dovednostmi, ale také určitými postoji a hodnotami.
Učení integruje vědomosti a dovednosti z různých oborů – koncentruje se kolem určitého jádra, má celostní povahu. Jde o přirozený proces podpořený zájmem žáka.
Proces učení respektuje individualitu dítěte: umožňuje diferenciaci a individualizaci vyučování.
Navozuje partnerský vztah a komunikaci mezi učitelem a žákem.
Orientuje se na lidské potřeby a život, umožňuje kontakt s okolím.

Tabulka: Dimenze okolního prostředí dle Kratochvílové

Propojuje život školy s okolím, obě prostředí se vzájemně obohacují.
Zvyšuje zájem rodičů o dítě, vyučování a školu jako takovou.
Vede k zapojení rodičů a okolí do vyučování.
Výstupy projektů jsou prospěšné i okolí.

Proti pozitivům samozřejmě Kratochvílová ve své knize vymezuje i negativa projektové výuky, a to rovněž ve čtyřech dimenzích. (Kratochvílová, 2009, str. 54)

Dimenze žáka:

- Časová náročnost na řešení projektu.
- Žák si není schopen opatřit adekvátní zdroje informací.
- Žák není mnohdy vybaven potřebnými kompetencemi (např. dovednost čtení,...)
- Žák není schopen plnit stanovené cíle projektu.

Dimenze učitele:

- Časová náročnost přípravy na projekt.
- Nesystematičnost a nesoustavnost projektové výuky vyvolává dojem nesplnění vzdělávacího obsahu platného kurikula.
- Náročnost na hodnocení projektu – z hlediska časového i z hlediska způsobu hodnocení.
- Projektová výuka vyžaduje zpravidla spolupráci učitelů, podporu kolegů, vedení školy, rodičů i okolí, které se mnohdy učitelé nedostává a učitel zůstává ve svých inovativních snahách osamocen.
- Při častější realizaci projektů se objevuje únava, pokles zájmu, ztráta motivace učitele.
- Projektová výuka vyžaduje určitou teoretickou vybavenost učitele i jeho praktické zkušenosti s projekty.
- Projektová výuka vyžaduje po učitelích jiný způsob plánování.
- Projektová výuka klade nároky na spolupráci učitele s okolím.

Dimenze procesu učení se:

- Není respektován princip postupnosti a systematičnosti vzdělávání.
- Proces učení opomíjí některé fáze, zejména fázi procvičování a opakování.
- Je náročnější na prostředí a materiální vybavení – mnohdy vyžaduje zvláštní finanční náklady.
- Proces učení je rušnější a živější.
- Vyžaduje různé zdroje informací.

- Zpravidla vyžaduje úpravu organizace vyučování – změna rozvrhu, bloková výuka.
- Proces učení je náročný na flexibilní jednání učitele i žáka.

Dimenze okolního prostředí:

- Projektová výuka může své okolí obtěžovat.
- Dostatečně neinformované okolí chápe projektovou výuku jako hru, nikoliv jako vyučovací proces.

Z výčtu sdělených pozitivních a negativních ohlasů na projektovou metodu lze dedukovat, že převažují její pozitivní stránky. Kratochvílová ve své knize upozorňuje na důvod negativních zkušeností. *„Je nutné si uvědomit, že obtíže vycházejí často z nepostačující teoretické vybavenosti učitelů i žáků k řešení projektů a nesprávné informovanosti svého okolí, které pak aktivity spojené s řešením projektů nevnímá pozitivně. (Kratochvílová, 2009, str. 55)*

Mimo Jany Kratochvílové vymezili pozitiva a negativa projektové metody mnozí další odborníci. Vybereme názory například Josefa Valenty.

Přednosti projektové metody dle Josefa Valenty

- učí spolupracovat,
- učí řešit problémy,
- učí hledat informace,
- má mravní dimenzi,
- učí diskutovat a formulovat,
- učí tvořivost, podněcuje intuici a fantazii.
- Umožňuje kvalitativní diferenciaci (podle sklonů, zájmů atd.) a individualizace ve vyučování (demokratizuje).

Úskalí projektů především dle Valenty:

- vše musí být promyšleně organizováno a řízeno,
- učitel musí citlivě odhadnout míru volnosti a míru odpovědnosti dětí,
- je nutné se vyrovnat s tím, že „logika životní praxe“ či „situace“ či „mnohostrannosti jevů“ nerespektují zásadu postupnosti vyučování poznatků (např. od snadnějšího k obtížnějšímu atd.), zásadu přiměřenosti, vyrovnávat se s tím, že jevy jsou vyňaty z kontextu vědní soustavy (např. pozornost je v případě s křížovatkou studována jako relativně izolovaný psychologický fenomén),
- je nutno mít možnost volně nakládat s časem pro vyučování,

- v nevýhodě bude dobrý učitel, který je dobrý organizátor a citlivý diagnostik, prognostik a dobrý znalec učiva i pedagogiky,
- nemůžeme pominout vnitřní systémy, které tvoří poznatky jednotlivých věd – podle toho musí také učitel či vychovatel odhadnout míru využití projektů ve výuce či ve výchovném zaměštění i jejich „obsah“ vzhledem – ve vyučování k systematice učiva.

5. Literární projekt „Karel Poláček“ pro střední školy

Literární projekt je určen pro studenty středních škol nebo gymnázií. Téma projektu bylo zvoleno s ohledem na učební osnovy a plány Školního vzdělávacího programu pro střední školy a víceletá gymnázia. Literární projekt Karel Poláček byl koncipován pro Gymnázium Františka Martina Pelcla v Rychnově nad Kněžnou. Jedná se jak o víceleté gymnázium (8 let studia), tak o čtyřleté gymnázium. Učební osnovy vychází dle RVP pro čtyřleté gymnázium všeobecné a pro vyšší stupeň osmiletého gymnázia, (2007) které Gymnázium F. M. Pelcla vypracovalo. Téma týkající se literáta Karla Poláčka se na tomto gymnáziu vyučuje ve třetím ročníku čtyřletého studia. V učebním plánu ho lze najít pod názvem - Poezie, próza a drama ve světové literatuře v předválečném, válečném a meziválečném období. Díky tomu můžeme tento Literární projekt Karel Poláček zařadit do výuky a aplikovat jej například během souvislé praxe.

Cílem literárního projektu je přiblížení osobnosti Karla Poláčka studentům. Projekt je zaměřen především na tvorbu a život Karla Poláčka, dále zmiňuje skupinu Pátečníci.

Literární projekt je rozdělen na dvě části. První část bude realizována mimo školu, jedná se o prohlídku města Rychnov nad Kněžnou. Tato prohlídka bude zahrnovat památná místa, která byla použita v Poláčkově knize Bylo nás pět. Dále pak studenti během exkurze navštíví židovskou synagogu v Rychnově nad Kněžnou, se kterou byl spjat život Karla Poláčka – žida.

Specifikace literárního projektu

Tabulka 1: Návrh projektu

Název:	Didaktický projekt pro výuku Karla Poláčka pro střední školy
Autor:	Bc. Pavla Vacková, DiS. 2. ročník navazujícího studia PdF Univerzita Hradec Králové
Realizace:	Střední škola – víceleté všeobecné gymnázium 3. ročník (čtyřleté všeobecné studium)
Typ projektu:	Podle délky: střednědobý až dlouhodobý (1 – 2 týdny výuky) Podle prostředí: školní i mimoškolní

	<p>Podle počtu zúčastněných: společný (celá třída)</p> <p>Podle organizace: týkající se českého jazyka a literatury</p> <p>Podle navrhovatele: uměle připravený studentkou VŠ</p> <p>Podle informačních zdrojů: kombinace volného a vázaného</p> <p>Podle účelu: směřující k získání informací, znalostí, dovedností, směřující k estetické zkušenosti.</p>
Smysl projektu:	<p>Studenti se během projektu seznámí s osobností Karla Poláčka. Poznají ho jako osobu esteticky smýšlející.</p> <p>Získají nové poznatky z jeho tvorby a tvorby skupiny Pátečníků.</p> <p>Díky exkurzi si budou moci osvojit komunikační schopnosti a orientaci po městě.</p> <p>Během projektu mohou studenti pracovat ve skupinkách a využít tak možnosti rozdělení zadané práce, konat jednotlivé kroky efektivněji. Budou nuceni spolupracovat a vycházet si vstříc.</p>
Výstup:	<p>Vyplnění materiálů. Zodpovězení zadaných otázek.</p> <p>Poznatky studentů z exkurze.</p> <p>Malby studentů.</p>
Předpokládané cíle:	<p><u>Kognitivní</u> – studenti.</p> <p>Vyjmenují znalosti o Karlu Poláčkovi.</p> <p>Mají znalosti o skupině Pátečníků.</p> <p>Vyjmenují literární díla Karla Poláčka a spisovatelů souvisejících se skupinou Pátečníků.</p> <p><u>Sociální</u> – studenti.</p> <p>Studenti spolupracují ve skupině i v celém kolektivu třídy v průběhu projektu.</p> <p>Mají možnost navázat kontakt s ostatními lidmi během exkurze.</p> <p>Při kontaktu s dospělými uplatňují zásady slušného chování.</p> <p>Na veřejnosti se chovají způsobně, jako reprezentující studenti střední školy, gymnázia.</p> <p><u>Psychomotorické</u> – studenti.</p> <p>Připraví si ve skupinkách či samostatně pro své spolužáky základní informace o Karlu Poláčkovi a dále o místech, která budou během exkurze navštívena.</p>

	<p>Přehledně a srozumitelně si zaznamenají své odpovědi na otázky v pracovním listu. Tento pracovní list vyplní na základě exkurze po místech spjatých s osobností Karla Poláčka ve městě Rychnov nad Kněžnou.</p> <p>Při zpracování projektu v praktické části ve školním prostředí si studenti připraví své pracoviště, připraví si pomůcky, pracují dle pokynů učitele, zpracovávají úkoly, následně si uklidí své pracoviště.</p>
<p>Předpokládané činnosti:</p>	<p>Práce s pracovním postupem.</p> <p>Vyhledávání informací, jejich třídění a analýza u jednotlivých míst v rámci exkurze.</p> <p>Vykonání samotné exkurze po místech spojených s Karlem Poláčkem v jeho rodišti, městě Rychnov nad Kněžnou.</p> <p>Vypracování zadaných úkolů týkajících se jednotlivých zastávek při exkurzi – vyplnění pracovního listu po návštěvě Synagogy – muzea věnovaného Karlu Poláčkovi.</p> <p>Příprava pracoviště ve školním prostředí, příprava pomůcek a vykonání zadaného úkolu – vytvoření malby, kresby na základě shlédnutí seriálu „Bylo nás pět“, podle knihy Karla Poláčka.</p> <p>Úklid pracoviště.</p> <p>Seznámení se s osobou Karla Poláčka pomocí přednášky ze strany učitele.</p> <p>Seznámení se se skupinou Pátečníci pomocí přednášky ze strany učitele.</p> <p>Četba brožury a shlédnutí krátkého televizního rozhovoru o osobnosti Karla Poláčka.</p> <p>Vyplnění dotazníku o skupině Pátečníků na základě skupinové spolupráce.</p> <p>Shrnutí informací o autorech a literatuře.</p> <p>Hodnocení projektu.</p>
<p>Organizace:</p>	<p>Individuální práce, možnost práce i ve skupinkách:</p> <p>Práce ve škole i mimoškolu v rámci jednodenní exkurze po městě Rychnov nad Kněžnou.</p>

Předpokládané výukové metody:	Metody slovní – přednáška při výuce, následná diskuze, vysvětlování, práce s textem – kniha, informace na internetu, prospekty, rozhovor Metody praktické – výtvarná činnost studentů Metody řešení problémů – zadané úkoly
Předpokládané pomůcky:	Pracovní listy – studenti obdrží před exkurzí Čtvrtky, temperové a vodové barvy, štětce, pastelky Prospekty, fotografie, brožura, knihy
Způsob prezentace projektu:	Sdělení důležitých informací k autorovi a literatuře, prezentace fotografií Výstava a komentování namalovaných obrázků
Způsob hodnocení:	Hodnocení slovní: Hodnocení průběhu projektu i výsledku vyučujícím: co se zdařilo, jak žáci spolupracovali, zhodnocení výsledků (vypracovaných materiálů) Hodnocení žáků – jak se jim spolupracovalo, jaké nové vědomosti získali, co je překvapilo, co nevěděli, co je nejvíce bavilo, co by se příště dalo udělat jinak, jaké vznikly nečekané problémy při projektové práci

Učitel při výuce studentům krátce představí osobnost Karla Poláčka. Podrobnosti se mohou studenti dočíst v knize, kterou využívají při studiu literatury na gymnáziu. Mohou si také sami nastudovat potřebný materiál k výuce. K dispozici mají několik zdrojů, které jim učitel předloží. Mezi ně patří například internet, knihovna, odborná literatura.

6. Přednáška: Karel Poláček (22. března 1892 – 21. ledna 1945)

Byl významný český spisovatel – představitel české prózy a žurnalistiky v první polovině dvacátého století, humorista, novinář a filmový scénárista.

Rodina a zejména rodné město Poláčka velmi ovlivnilo, jeho obraz se více či méně odráží v celé jeho tvorbě.

Narodil se ve východočeském městečku Rychnov nad Kněžnou do rodiny obchodníka. Jeho otcem byl Jindřich Poláček a matkou Žofie Poláčková (rozená Kohnová). Otec Jindřich vlastnil nevelký obchod se smíšeným zbožím, pocházel z nedalekých Doudleb nad Orlicí a byl české národnosti. Matka Žofie byla z rodiny židovské z města Roudnice nad Labem. Poláčkův dvojnásobný národnostní původ sehrál v jeho životě velmi důležitou roli.

Karel Poláček měl čtyři bratry – Arnošta, Kamila, Ludvíka a Zdeňka, dále dva nevlastní sourozence Bertu a Milana z otcova druhého manželství s Emílií Posilesovou.

Přestože Karel Poláček ve škole moc nevynikal, jeho rodiče ho zapsali na místní vyšší gymnázium. Ani zde neprojevil zájem o učivo, propadal z latinského, řeckého, českého i německého jazyka, dále z matematiky, fyziky i dějepisu, nakonec byl z gymnázia vyloučen pro špatné chování a výsledky. Jeho otec trval na tom, že musí mít dobré vzdělání a poslal ho proto dokončit gymnázium do Prahy, kde se mu roku 1912 tedy úspěšně podařilo odmaturovat na gymnáziu v Truhlářské ulici.

„Je zajímavé, že otec synovi na studiích platil vše, co bylo potřeba – škola, pomůcky – ostatní si ovšem Karel Poláček musel hradit sám a pro něj to znamenalo jediné – začít brzy psát. Přivydělával si se spolužákem psaním románu na pokračování „Old Sleemeysh aneb Krčma v pralese“, který během přestávek za drobný peníz předčítali ostatním.“ (Hana Svobodová, 2000, Karel Poláček nezemřel)

Dle otcova přání začal Karel Poláček studovat v Praze práva. Do jeho studií ovšem zasáhla první světová válka. Mladý Karel narukoval do armády a absolvoval důstojnickou školu, nedosáhl ovšem nikdy výše než na hodnost četaře. Prošel ruskou a italskou frontou, koncem války utekl do srbského zajetí. Po návratu do Prahy se pouští do psaní.

V Praze nastoupil na post úředníka Československé vývozní a dovozní komise, kde setrval od ledna 1919 do září 1922. Pro kritiku úřadu a byrokracie v povídce Kolotoč byl nejspíše

vyhozen. V následujících letech se Karlu Poláčkovi začíná dařit po literární stránce, jsou publikovány jeho první novinové příspěvky, seznámil se a začal spolupracovat s bratry Čapky. V roce 1921 se oženil se svou dlouholetou přítelkyní Adélou Hermannovou. Stal se redaktorem Lidových novin. Přispíval do nich svými sloupky, reportážemi ze soudních případů, povídkami a fejetony. Za okupace psal do novin pod jménem malíře Vlastimila Rady. V roce 1939 po nuceném odchodu z novin našel uplatnění v Radě židovských starších, jeho činností bylo sepsat knihy židovských náboženských obcí. Působil na různých místech Protektorátu, a to až do roku 1943. Díky této práci se chránil před transportem. V roce 1944 byla transportována do Terezína jeho nová družka Dora Vaňáková. On se poté přihlásil do transportu dobrovolně společně s ní. Do počátku 90. let se za datum jeho úmrtí považoval říjen 1944, tedy doba jeho příjezdu do koncentračního tábora v Osvětimi.

V Rychnově nad Kněžnou historik Josef Krám uvedl při příležitosti symposia věnovanému Karlu Poláčkovi v roce 1992, že Poláček zemřel později. Představil svědectví Kláry Hercové Baumohlové, která se měla účastnit vánoční scénky v roce 1944, kterou napsal právě Karel Poláček. Dále uvedl svědectví Jiřího Fraňka a Ericha Kulky, kteří se s Poláčkem setkali v lednu 1945. Karel Poláček byl naposledy viděn 21. ledna 1945 na pochodu smrti, kde byl kvůli vážnému zdravotnímu stavu tažen na saních.

“Poláčkův život byl podle záznamu jeho dcery přesně nalinkován. Stálost v návycích, v rozvrhu dne, v rozvržení týdne, mu byla zákonem – včetně snídaně do postele. Kavárna, soudní síň, napsání povinného penza plus práce na knížce, návštěva redakce a odevzdání rukopisu, hraní karet každé úterý a sobotu ve Společenském klubu, odkud se vracel až k ránu, pátečníci u Čapků. Do náplně náležel pobyt v nějakém městečku mimo Prahu a povinné výlety do přírody.” Zdeněk Slabý, 2004, 86).

6.1. Literární činnost Karla Poláčka

Karel Poláček je znám jako autor mnoha humoristických děl. Začínal jako novinář, který se vypracoval na autora uznávaných románů. Jeho tvorbu můžeme rozdělit do několika období.

V první etapě začíná mimo novinářskou činnost vydávat první povídky a povídkové soubory. V další etapě se již jedná o rozsáhlejší povídky a dokonce o jednu pohádku, kde se začíná objevovat prvek grotesky. V poslední etapě své literární činnosti se věnuje románové práci zaměřené především na maloměsto a maloměšťáctví. Jeho poslední a nejznámější dílo je román *Bylo nás pět*, který dopsal těsně před nástupem do transportu.

Novinářská aktivita:

Sloupky zahrnul do souborů: 35 sloupků (1925), Okolo nás (1927)

Fejetony obsahovaly soubory: Mariáš a jiné živnosti (1924), Čtrnáct dní na vojně (1925), Život ve filmu (1927)

Novinářské a časopisecké povídky se objevily v souborech: Povídky pana Kočkodana (1922), Na prahu neznáma (1925), Kouzelná šunka (1925), Povídky izraelského vyznání (1926), Lehká dívka a reporter (1926), Bez místa (1928)

Hana Svobodová uvádí ve své knize Karel Poláček nezemřel, že *“námět Poláčkových próz je ohraničen všedním životem města a slovní zásobou jeho obyvatel”* (Svobodová, 2000, str. 6.)
Ve svých dílech se snaží zachytit zdánlivě nezajímavé životní situace, zdůrazňuje je v detailu. Snaží se také promítnout vlastní zážitky, zkušenosti z dětství i z dospělého života. Ke kritice využívá hodně humoru, zesměšňuje například maloměšťácké chování na veřejnosti nebo v soukromí. Využívá všech možných literárních prostředků.

Romány: Dům na předměstí (1928), Hráči (1931), Hedvika a Ludvík (1931), Muži v ofsajdu (1931), Hlavní přelíčení (1932), Michelup a motocykl (1935), Okresní město (1936), Hrdinové táhnou do boje (1936), Podzemní město (1937), Vyprodáno (1939), Hostinec U Kamenného stolu (1941), Bylo nás pět (1946)

6.2. Úkol : Exkurze – Zajímavá místa v RK spojená s Karlem Poláčkem

Projekt je určen pro studenty třetího ročníku střední školy či všeobecného gymnázia. V našem případě se projektu zúčastní jedna třída (mohou i dvě třídy). Je potřeba dozoru minimálně jednoho učitele, je dobré mít s sebou pomocnou sílu, například studenta pedagogické fakulty. Studenti se mohou rozdělit do skupin. V tomto případě rozdělíme třídu na dvě skupiny, každá bude mít 10 – 13 členů. Učitel může předem studentům rozdat krátký článek o Karlu Poláčkovi. Tento článek bude obsahovat základní údaje o spisovateli a další zajímavosti, týkající se míst, která studenti během exkurze po městě Rychnov nad Kněžnou navštíví.

Předpokládá se, že již samotnou exkurzí budou studenti seznámeni s jejím průběhem. Obdrží pracovní listy, se kterými během exkurze budou pracovat. Budou mít tak možnost se na exkurzi samostatně připravit, například si zjistit zajímavosti o Karlu Poláčkovi. Poté při exkurzi budou moci svým spolužákům předvést své znalosti. Ostatní studenti tak mohou získat nové informace přímo od svých spolužáků. Během přípravy a vyplňování pracovních listů bude učitel nápomocen svým studentům. Může je odkázat na příslušné zdroje, kde získají potřebné informace, či indicie k vyplnění pracovních listů.

Před zahájením exkurze každý student obdrží mapu města Rychnov nad Kněžnou. Mapa zde bude plnit funkci estetickou – studenti si mohou do mapy zakreslit všechna místa, která během exkurze navštíví. Dále plní funkci geograficky naučnou – předpokládá se, že studenti město, kde studují, dobře znají. Budou si moci obnovit znalosti o městě Rychnov nad Kněžnou.

Pomůcky:

Mapa – příloha

Dále každý student obdrží pracovní list, který bude obsahovat souhrn všech otázek, týkajících se míst během exkurze. Může obsahovat i otázky týkající se přímo osobnosti Karla Poláčka. Součástí tohoto pracovního listu budou dále správné odpovědi, které by měly být zodpovězeny studenty během konání exkurze na příslušných zastávkách. V případě potřeby budou studenti doplněni výkladem učitele.

Prázdný pracovní list – příloha

Pracovní list A – Exkurze po městě Rychnov nad Kněžnou

Otázky pro studenty:

První zastávka: sousoší Bylo nás pět

Jedná se o sochy zhotovené akademickým sochařem Michalem Moravcem. Nachází se v Panské ulici před Pelcovým divadlem.

Studenti znají román Karla Poláčka *Bylo nás pět*. Mají za úkol krátce pohovořit o tomto románu. Co všechno o něm vědí.

Odpověď: Bylo nás pět – jeden z našich nejznámějších humoristických románů. Poláček zobrazil své mládí v rodném městě. Svět dospělých je zobrazen očima dítěte. Zobrazuje příhody pěti malých chlapců komicky působí spisovná čeština, pomocí které hlavní hrdina popisuje lumpárny. Kniha byla zfilmovaná jako šesti dílný seriál.

Studenti mají k dispozici následující úryvek z románu *Bylo nás pět*, na základě jeho přečtení poté zodpoví otázky.

Karel Poláček – *Bylo nás pět*

Že bych se moc těšil na Ježíška,, to se moc netěším,, protože nikdy nedosta nu,, co bych chtěl . Oni mně dávají porád jenom,, co potřebuju,, což jest švindl,, jelikož by mně to stejně musili koupit,, tak jaképak copak.. Jináč už mám všecinko,, halifaxky,, svetr,, co má zips,, a tepláky,, sáňky i hokejku.. A kdyby se mne naši doopravdy ptali,, c o bysem si přál,, tak bysem doopravdy musil říci,, že nejradši ze všeho bych chtěl dřevěnou nohu,, jako má pan Zilvar,, jelikož by mně to všichni záviděli a nejvíce Bejval Antonín.. A kdyby mně nedali pod stroměček nohu,, tak bysem si přál,, abych už nemusil chodit do houslí,, a když ani to ne,, tak aspoň album cizozemských známek..

Já však svoje přání nikomu neřeknu,, jelikož by naši pravili,, že jsem skoták a povstalec a že ze mne nic nebude,, a tatínek by řval děsným hlasem,, že musím z domu a že mne nechce vidět,, a pak bysem musil celou hodín u vrzat na housle.. Už jsem housle třikrát vynechal,, protože pan učitel mě kárá,, že mám šmytec jako botu a proč jsem si ho nevypral..

Jináč se mně o vánocích všecko líbí,, my máme vždycky vaničku,, co v ní plavou kapři a otvírají hubu.. Tatínek se každou c hvíli přijde z kvelbu na ně podívat a praví:..““To jsou chlapáci..““ Maminka krájí mandle,, Kristýna přebírá rozinky a já je kradu a ony říkají,, abysem šel pryč.. A náš Honza chodí po kuchyni,, ocas má vzhůru jako proutek a ke všemu čuchá.. Tatínek a maminka,, jakož i Rampepurda na něho dupají a praví silným

hlasem.: ““Nemusíš ke všemu čuchat,, nikdo se tě neprosil,, a jdi pryč,, tady není nic pro tebe.. Šic!!““ a Honza jde pryč,, a když kráčí po dvoře,, tak se vyhýbá sněhu,, jelikož ho to zebe do tlapek.. (úryvek z románu Bylo nás pět)

Otázky – práce s textem

Studenti odpovídají na otázky na základě znalosti knihy Bylo nás pět.

1. Kdo vypravuje příběh:

Hlavním hrdinou je Petr Bajza. Tato postava má autobiografické rysy.

2. Charakterizujte jazyk vypravěče, jazykové a stylizační prostředky.

Je zde použit hovorový i spisovný jazyk (způsobuje a vyjadřuje kontrast). Často se objevuje přímá řeč. Hlavní myšlenkou je zobrazení světa dospělých na malém městě, které je viděno dětskýma očima a proto působí komicky, stejně jako Pětova snaha vyjadřovat se spisovně.

3. Uveďte postavy, jejichž osudy jsou v příběhu zachyceny.

Petr Bajza – veselý, inteligentní, s velkou představivostí, žije s rodiči a služkou. Pětův tatínek je majitelem obchodu se smíšeným zbožím.

Čeněk Jirsák – kamarád Petra, všemu se příšerně šklebí, je pobožný, jeho koníčkem je sbírání hříchů ke svaté zpovědi, jeho otec prodává pletené papuce a čepice.

Josef Zilvar nebo-li Zilvar z chudobince - je starší než ostatní hoši, několikrát propadl, kouří, vede dospělé řeči, semtam se spustí s Habrováky, jeho otec je válečný invalida a vrchní žebrák

Antonín Bejval – Petrův spolužák, vynálezce, má bláznivé nápady, hodně si o sobě myslí, je lakomý, syn majitele povoznictví a obchodu s uhlím

Éda Kemlink – další z kamarádů, syn úředníka z berního úřadu, velmi chytrý, má dvě sestry a psa Pajdu, který krade řezníkovi buřty.

3. Kdo je Kristýna (Rampepurda).

Kristýna je služka v rodině Bajzů. Pochází z Rampuše, proto jí Pět'a přezdívá Rampepurda. Je to bláznivá holka, která se všemu směje, ale má veliký strach z myši.

4. Charakterizujte dílo z hlediska námětu a kompozice.

Kompozice románu je epizodická, sestává z jednačtyřiceti krátkých kapitol, které jsou občas spojeny jedním příběhem. Řazeny jsou chronologicky, ačkoli návaznost je spíše volná.

Jazyk: v ich formě. Autor často přerušuje pásmo řeči vypravěče přímou nebo nepřímou řečí postav. Důležitým humorným prvkem díla je mísení jazykových vrstev v projevu Petra Bajzy. Ve snaze znít dospěle používá spisovný jazyk plný zastaralých tvarů a knižních obrátů, kterých se už neužívalo ani v dvacátých letech 20. století. Tyto výrazy ostře kontrastují

s běžnou dětskou mluvou plnou hovorových a expresivních výrazů. V díle se nevyskytují nepřímá pojmenování a jiné tropy, neboť by je malý kluk nebyl schopen vytvořit. Příběh je vyprávěn ze strany dítěte, tak jak ono samo vnímalo život ve městě. Popisuje i jednání jednotlivých postav, například si všímá, kdo je falešný.

5. Objasněte termín jazyková komika. Vyberte z textu konkrétní příklady.

Jazyk je používán komicky. Spisovně se snaží mluvit malý chlapec. Používá neobvyklé obraty, které již v tehdejší době nejsou užívány. „*Jináč už mám všecinko...*“ „*Tatínek by řval děsným hlasem...*“

Druhá zastávka – Pomník Karla Poláčka na Poláčkově náměstí

Busta Karla Poláčka byla poprvé odhalena naproti jeho rodnému domu v roce 1967 i za přítomnosti Josefa Škvoreckého, později byla přemístěna na Poláčkově náměstí.

Otázka pro studenty:

Co je to busta?

Jde o sochařské ztvárnění hrudniku, ramen a hlavy, obvykle umístěné na podstavci. Dává vyniknout individualitě ztvárněného jedince.

Třetí zastávka – zvonice se zvonem Kryštofem, Kostel nejsvětější Trojice

Jedná se o renezanční zvonici z roku 1604, ve které je umístěn třetí největší zvon v Čechách Kryštof. Zvonice stojí v těsné blízkosti kostela Nejsvětější Trojice (1594 – 1602) nacházejícího se v areálu Kolowratského zámku. Pod kněžištěm kostela Nejsvětější Trojice se nachází rodinná Kolowratská hrobka.

Čtvrtá zastávka – pamětní deska Karla Poláčka, Palackého 47

Na rohu Starého náměstí a Palackého ulice stojí nenápadný dům. Dnes je v těchto místech banka. Dříve tu býval koloniál, kde obsluhoval Jindřich Poláček. Na domě můžeme najít pamětní desku Karla Poláčka.

Otázka pro studenty:

Znáte nějaké zajímavé citáty od Karla Poláčka?

“Je nám třeba měšťáků, střední stav je standard, pevný bod pravé a levé houpačky.”

“Chcete vypadat veliký? Obklopte se malými lidmi.”

“Po českém obědě jest seděti a tupě zírati.”

“Mnohý ti dá radu, jak přeplavat moře, ale málokterý tě vytáhne z louže.”

“Humor pročišťuje zrak.”

Pátá zastávka – židovská synagoga. Expozice judaismu v Podorlicku přibližuje stopy existence židovské komunity. Je zároveň Památníkem Karla Poláčka, který se nachází v židovské synagoze v Rychnově nad Kněžnou. Studenti mají samostatný úkol viz Pracovní list B.

6.3. PRACOVNÍ LIST B - Synagoga

Synagoga v Rychnově nad Kněžnou je pomníkem církve židovské. Je také věnována Karlu Poláčkovi, především jeho životu a dílu. Studenti mají možnost se v ní dozvědět zajímavosti o spisovateli a shlédnout různé fotografie týkající se jeho osoby, například kopie jeho vysvědčení, přebaly prvních vydání jeho děl nebo ukázky z korespondence.

Před vstupem do Synagogy studenti obdrží pracovní listy obsahující celkem dvacet otázek. Studenti mají za úkol na zadané otázky během návštěvy Synagogy odpovědět. Mohou pracovat jednotlivě, nebo ve skupinkách. Učitel jim během exkurze bude nápomocen slovně. Otázky se týkají osoby Karla Poláčka. Správné odpovědi studenti mohou najít během pozorného projití expozice věnované Karlu Poláčkovi. Na konci exkurze studenti odevzdají podepsané a řádně vyplněné pracovní listy B. Jejich vyhodnocení proběhne již ve škole během následující výuky.

Ukázka vyplněného pracovního listu B

1. Uveď jména rodičů Karla Poláčka

Otec Jindřich Poláček – pocházel z Doudleb nad Orlicí, narozený roku 1855, pocházel z rodiny české národnosti. Vlastnil nevelký obchod se smíšeným zbožím přímo v Rychnově nad Kněžnou.

Matka Žofie Poláčková, rozená Kohnová – pocházela z Roudnice nad Labem, narozena roku 1859, byla ze židovské rodiny

2. Datum a místo narození Karla Poláčka

Karel Poláček se narodil 22. března 1892 v Rychnově nad Kněžnou

3. Uved' jména sourozenců Karla Poláčka

Karel Poláček měl pět vlastních a jednoho nevlastního bratra a jednu nevlastní sestru. Nejstarší byl Arnošt, který zemřel v koncentračním táboře Treblinka během 2. světové války. Druhý bratr Kamil Jakub se nevrátil z první světové války. Další bratr Ludvík byl v dětství nejoblíbenějším sourozencem, protože si byli věkově nejbližší. I on zahynul během první světové války. Pak se narodil Karel Poláček, po něm Wilibald, který však zemřel měsíc po svém narození. Posledním bratrem z prvního manželství Poláčkova otce byl Zdeněk, jenž zemřel v koncentračním táboře v Rize. Z nevlastních sourozenců Karla Poláčka se nejprve narodila sestra Berta a o několik let později bratr Milan. Oba nevlastní sourozenci zahynuli v koncentračních táborech během druhé světové války.

4. Uved' jméno druhé manželky Jindřicha Poláčka, nevlastní matky Karla Poláčka

Emilie Posilesová

5. Z jakého důvodu byl Karel Poláček vyloučen z gymnázia v Rychnově nad Kněžnou

Byl vyloučen pro nekázeň a špatné studijní výsledky. Gymnázium dokončil v Praze v Truhlářské ulici maturitní zkouškou roku 1912.

6. Co chtěl otec Jindřich, aby Karel Poláček studoval

Přál si, aby vystudoval právnickou fakultu

7. Jak se jmenovala Poláčkova manželka

Adéla Herrmanová – seznámili se koncem poláčkových studií. Z dochované korespondence lze usoudit, že jejich vztah nebyl již od počátku idylický. Chvíli byli vášnivě zamilováni, chvíli jen přátelé. Vzali se v roce 1920. Roku 1921 se jim narodila dcera Jiřina.

8. Do jakého zajetí se Karel Poláček dobrovolně uchýlil při první světové válce

Do Srbského zajetí. V něm se dočkal i konce války a vzniku samostatné Československé republiky. Jeho válečné prožitky se později promítly v jeho tvorbě.

9. Čím se Karel Poláček živil kromě psaní.

Stal se úředníkem Československé vývozní a dovozní komise, která byla později přejmenována na Úřad pro zahraniční obchod.

10. V jakých tiskovinách se Karel Poláček angažoval

Stal se spolupracovníkem humoristického čtrnáctideníku Štika venkova, který uveřejnil jeho první humoristické povídky. Dále pracoval v Lidových novinách, kde psal převážně sloupky a fejetony. Byl také redaktorem Tribuny a od roku 1928 pak redaktorem Českého slova.

11. Pod jakým pseudonymem uveřejňoval své články

Podepisoval se jako Kočkodan.

12. Od jakého roku uveřejňoval Karel Poláček své povídky knižně

1922, jeho popularita jako spisovatele velice prudce stoupala

13. Jaký charakter měl Karel Poláček

Objevila se u něj určitá neprůbojnost, nechuť řešit existenční a také osobní věci.

14. Jakých spolků byl Karel Poláček členem

Pátečníci – skupina kulturních a politických osobností první Československé republiky z okruhu spisovatele Karla Čapka, kteří se u něj scházeli vždy v pátek odpoledne. Setkávání bylo pravidelné od roku 1925, kdy si Karel Čapek pořídil vilu na Vinohradech, v tehdejší Úzké ulici (dnes ulice Bratří Čapků), název pátečníci se začal používat od roku 1927. Mezi pátečníky patřili: Karel a Josef Čapkové, T. G. Masaryk, Edvard Beneš, Eduard Bass, Jan Masaryk, Ferdinand Peroutka, František Kubka a mnoho dalších.

15. Po rozvodu s manželkou Adélou Hermannovou se stala jeho novou partnerkou:

O patnáct let mladší advokátka Dora Vaňáková, rozená Weizsová.

16. Jaká byla náplň poláčkovy práce po začátku druhé světové války

Z rasových důvodů musel opustit redakci Lidových novin. Dostal místo u židovské náboženské organizace Rada židovských starších, kde měl za úkol sepisovat židovské knihovny.

17. Čím se podařilo Poláčkovi zachránit jeho dceru před nástupem do koncentračního tábora

Přesvědčil ji, aby odjela do Anglie. Všechny dokumenty mu pomohla zařídit jeho partnerka Dora Vaňáková. Jiřina odjela roku 1939 i přes nesouhlas své matky, která se o celé akci dozvěděla až po dceřině odjezdu.

18. Který z Poláčkových přátel mu pomáhal uveřejňovat romány pod svým jménem

Vlastimil Rada například uveřejnil svým jménem Poláčkův humorný román Hostinec u kamenného stolu.

19. Kdy byl Karel Poláček nucen nastoupit do transportu do Terezína

Dne 3. července 1943 společně se svou partnerkou Dorou Vaňákovou. Jednalo se o jeden z posledních transportů během druhé světové války.

20. Kdy Karel Poláček zemřel

Dle určitých svědectví Karel Poláček zemřel na pochodu smrti do tábora Gleiwitz II. Dle očitého svědka byl viděn, jak jej ve velmi špatném zdravotním stavu několik mužů veze na sáních. Při příchodu do tábora byla vždy prováděna selekce vězňů. Je prakticky nemožné, aby Karel Poláček ve svém zuboženém stavu mohl projít. Přesné datum smrti Karla Poláčka tedy není známo.

Druhá část projektu bude probíhat ve školním prostředí. Zadané úkoly budou studenti plnit na základě získaných vědomostí při exkurzi a při přípravě na vyučovací hodiny.

Projekt je charakterizován v následující tabulce.

Realizace:	1 třída studentů 3. ročníku gymnázia (nebo střední školy)
Časová dotace:	6 vyučovacích hodin ve škole, studenti mohou využít domácí přípravu, úkoly
Předpokládané cíle:	<p>Studenti získají nové informace týkající se nového učiva – téma Pátečníci.</p> <p>Studenti si zopakují znalosti získané při exkurzi.</p> <p>Uvědomují si význam a poslání skupiny Pátečníků.</p> <p>Dokáží převyprávět informace o Karlu Poláčkovi.</p> <p>Dokáží představit knihu Karla Poláčka “Bylo nás pět”. Zároveň umějí zhodnotit charakter jednotlivých postav této knihy.</p> <p>Uvědomují si literární a kulturní souvislosti.</p>

Pozn. : Projekt je realizován za předpokladu i domácí přípravy ze strany studentů.

Studenti budou mít zadané jednotlivé úkoly. Mohou pracovat samostatně, či utvořit skupinky po 2-3 studentech. Vychází ze znalostí, které získali během exkurze nebo své domácí přípravy. Učitel jim zároveň dodá potřebné znalosti formou přednášky a představení nového učiva – téma hodiny Pátečníci – skupina kolem Karla Čapka, které se účastnil i Karel Poláček.

Následující tabulky obsahují základní informace o: časové dotaci projektu, o potřebných pomůckách a požadovaných činnostech učitele a studentů. Školní projekt se stále týká osobnosti Karla Poláčka, dále skupiny Pátečníků.

Čas	Učitel	Studenti
1. část vyučovací hodina = 45 min.	Učitel seznámí studenty s druhou částí projektu, s jeho cíli a plánovanými aktivitami. Zároveň je uvede do průběhu hodiny. Vysvětlí jim, čeho se hodina bude týkat. Znovu si připomenou postavy ze seriálu “Bylo nás pět” od Karla Poláčka.	Studenti shlédnou během vyučovací hodiny seriál. Předtím si připomenou charakteristiku jednotlivých postav na základě přečtené knihy “Bylo nás pět”. (Kniha Bylo nás pět od Karla Poláčka patří do povinné četby 2. ročníku gymnázia či střední školy).
Pomůcky: DVD seriálu “Bylo nás pět” (1994) – režisér Karel Smyczek	Učitel během filmu může odpovídat na otázky studentů, mohou vést i tzv. motivační rozhovor.	Po shlédnutí filmu si studenti při diskuzi sdělují, které postavy jim byly sympatické a proč, které naopak ne. Diskutují o charakteristice jednotlivých postav. Mohou se zaměřit i na jazyk, kterým jednotlivé postavy v seriálu mluví.

Čas, pomůcky	Učitel	Studenti
2. část vyučovací hodina = 45 min.	Zahájení projektu: Učitel studentům zadá první úkol. Vysvětlí jim, jak mají pracovat a na co se mají	Každý student si připraví bílou čtvrtku. Rozmyslí si, jestli použije vodové či temperové barvy nebo

	zaměřit.	pastelky.
<p>Pomůcky: čtvrtky, vodové či temperové barvy, pastelky, bílá čtvrtka, štětce, voda, kelímky.</p>	<p>Učitel může být slovně nápomocen studentům při jejich tvorbě.</p>	<p>Studenti si mají vybrat postavu ze seriálu “Bylo nás pět”, která je nejvíce zaujala. Mají na čtvrtku zachytit pomocí barev jak její pozitivní, tak negativní vlastnosti. Malovat mohou štětcem, či pomocí rukou. Záleží na fantazii jednotlivých studentů, jak umění zachytit charakterové vlastnosti a jaké barvy podle nich vyjadřují dané emoce. Své malby mohou doplnit i pomocí slovních hlášek ze seriálu.</p> <p>Mohou se mezi sebou vzájemně radit, které charakterové vlastnosti ta či druhá postava má.</p> <p>Po splnění úkolu si studenti mohou jednotlivé obrázky mezi sebou vyměňovat a diskutovat nad nimi. Zajímavé bude vyhodnotit, která postava ze seriálu bude převažovat mezi oblíbenými a jaká barva vyjadřuje pozitivní charakterové vlastnosti, která naopak negativní.</p>

	Učitel vyhodnotí zadaný úkol. Následuje společná diskuze, jak studenti splnili úkol.	
--	--	--

Čas, pomůcky	Učitel	Studenti
3. část domácí příprava Pomůcka: brožura	Zadání domácího úkolu. Učitel zadá studentům domácí úkol v podobě přečtení brožury: “Můj otec Karel Poláček – Vzpomínky (nejen) na Karla Poláčka” od Jiřiny Jelinowiczové, jediné dcery Karla Poláčka. Brožura byla vydána u příležitosti IV. celostátního symposia s mezinárodní účastí Pátečníci a Karel Poláček konaného v Rychnově nad Kněžnou v roce 2001.	Studenti si zopakují získané vědomosti z exkurze. Co se dozvěděli o spisovateli Karlu Poláčkovi. Přečtou si své zápisky z přednášky o nové látce s tématem Pátečníci. Přečtou si brožuru. Připraví si otázky týkající se brožury.

Brožura: Ukázky z textu:

“Také jsme spolu hrávali hru, kterou jsme si vymysleli. Nazývala se “Pohřeb pana Bonharda”. Úkolem bylo pronést co nejdelsí eulogii na téma “Pan Bonhard”, aniž by se prozradilo, kdo to vlastně byl a čím se vyznačoval. Já jsem v té hře neměla nejmenší šanci na výhru. Otec však dokázal mluvit a mluvit o tom ušlechtilém muži a velkém vlastenci, který byl ozdobou našeho kraje a velkou ztrátou pro náš lid. Člověk měl až slzy v očích a nevěděl vlastně proč.” Jiřina Jelinowiczová o svém otci str. 7.

“Byl jste zařazen do transportu Ca a musíte se dle příkazu dostavit dnes, dne 22.10.1942, nejpozději do 18 hodin na shromaždiště veletrh v Praze VII., vchod proti ulici Vinařská se všemi doklady a se svými příručními zavazadly, jež nesmí přesahovati 10 kg. Velká zavazadla odveze naše sběrná služba během zítřejšího dopoledne. Udejte doručiteli tohoto přípisu, kde tato hlavní zavazadla budou uložena. Přiloženě Vám posíláme všechny tiskopisy a formuláře. : pročtete je a přineste vyplněné a sebou na veletrh. Současně upozorňujeme, že musíte odevzdat všechny potravinové lístky na příští zásobovací období, které Vám tyto dny byly vydány. Zařídili jsme, aby Vám naše pomocná služba byla nápomocna při přípravě k nástupu do transportu.”

22.10.1942

Židovská náboženská obec v Praze

Dopis otištěn v brožurě je tragickým svědectvím jedné z největších zvlášť spáchaných na lidském pokolení v minulém století.

Druhý školní den

Čas, pomůcky	Učitel	Studenti
<p>4. část vyučovací hodina = 45 min. Pomůcky: brožura</p>	<p>Poskytl studentům potřebný čas na vypracování domácího úkolu.</p> <p>V případě potřeby učitel může znovu zopakovat se studenty získané informace o Karlu Poláčkovi.</p> <p>Učitel vede diskuzi nad brožurou.</p> <p><u>Zhodnotí aktivitu studentů a jejich odpovědi na otázky:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Kdo se nejvíce zapojoval do diskuze. - Kdo znal nejvíce údajů o Karlu Poláčkovi. - Co je z brožury nejvíce zaujalo. A proč? 	<p>Studenti prezentují své získané vědomosti o Karlu Poláčkovi z brožury.</p> <p>Debatují nad vzpomínkami Jiřiny Jelinowiczové.</p> <p>Snaží se ostatním objasnit své názory a obhájit si je.</p> <p>Své odpovědi mohou podložit ukázkami textu z brožury.</p> <p>Mohou spolupracovat ve skupinkách.</p>

	<p>- Jsou dle nich ukázky z brožury typu korespondence Karla Poláčka, zajímavé či nikoliv?</p> <p>- Přiblížila jim brožura více osobnost Karla Poláčka?</p> <p><u>Dále se učitel bude snažit vést studenty k zamyšlení nad osudem Karla Poláčka.:</u></p> <p>- Co jim evokuje dopis adresovaný Karlu Poláčkovi před transportem do koncentračního tábora?</p> <p>- Znájí jiného spisovatele s podobným osudem?</p> <p>- Jeví se jim osoba Karla Poláčka stále jako představitel humoristické literatury?</p>	<p>Jejich úkolem je aktivně se účastnit probíhající diskuze.</p>
--	--	--

Čas, pomůcky	Učitel	Studenti
<p>5. část vyučovací hodina = 45 min. Pomůcky: Krátké video (26 minut) www.ceskatelevize.cz - Armády Smekají, Ante Poláček – Dílo Karla Poláčka – Miloš Kratochvíl povídání o Karlu Poláčkovi s Janem Tydlitátem</p>	<p>Navázání na téma, se kterým byli studenti seznámeni již v dřívějších vyučovacích hodinách – Karel Poláček, Pátečníci. Studentům bude puštěn krátkometrážní diskuzní pořad odvysílaný Českou televizí. Jedná se o povídání o Karlu Poláčkovi, debaty se účastnil PhDr. Jan Tydlitát,</p>	<p>V kolektivním rozhovoru si studenti připomínají, kdo to byl Karel Poláček. Studenti uplatňují své znalosti získané při uběhlých vyučovacích hodinách.</p>

	<p>který se celý život věnuje osobnosti Karla Poláčka. Je považován za tzv. „znalce Karla Poláčka“.</p> <p>Učitel vede se studenty diskuzi o tom, co mohli vidět v krátkém filmu. Ptá se jich, co dalšího zajímavého se o osobnosti Karla Poláčka dozvěděli. Co je zaujalo.</p>	
--	---	--

Čas, pomůcky	Učitel	Studenti
<p>6. část</p> <p>vyučovací hodina = 45 min</p> <p>Pomůcky: krátké povídání o skupině Pátečníků</p>	<p>Učitel seznámí studenty s tématem Pátečníků. Doplní potřebné údaje o vybraných členech tohoto seskupení.</p> <p>Studenti obdrží do lavice krátké povídání o členech seskupení. Na základě údajů vyplní krátký dotazník, který bude zaměřen na téma Pátečníků.</p> <p>Učitel zhodnotí vypracované otázky studentů.</p> <p>Zhodnotí úspěšnost při odpovídání na otázky.</p>	<p>Studenti mají za úkol přečíst krátké informace o vybraných členech seskupení Pátečníků. Mají debatovat nad jejich spojením s osobností Karla Poláčka.</p> <p>Vyplní dotazník, týkající se probíraného tématu.</p>

Učitel seznámí studenty s tématem Pátečníci, a to formou přednášky (může svou přípravu na hodinu předvést formou zpracované prezentace či promítnout na dataprojektoru)

7.1. Karel Poláček a s ním spojena skupina Pátečníci

Pátečníci je skupina osobností, která vznikla v roce 1925 a patřila svého času mezi kulturní a politickou elitu českého národa. Hlavním organizátorem byl Karel Čapek, pořádal dýchánky pro své přátele z „čapkovské generace“. Schůzky mívaly samovolný, časově ustálený a společenský rituál. Zpočátku se tato skupinka scházela v Říční ulici, předchozím bydlišti bratří Čapků, po čase ve vile na konci Vinohrad v Úzké ulici (dnes ulice Bratří Čapků).

Jedni z prvních členů této skupiny, kteří docházeli na návštěvy ještě do původního bydliště, byli spisovatelé Fráňa Šrámek a František Langer, který se o této skupině a samotném Karlu Čapkovi vyjádřil takto: *„Zdokonaloval pátky a pátečníky, až okolo něho vznikl společenský útvar, jaký právě měl rád: pravidelný, dost uzavřený, a přece volný celek s ustálenými zvyklostmi i pořádky a s družnou, mužskou atmosférou...Skoro dozíral na pravidelnou docházku, omlouval jako z katedry nepřítomné, a v noci své hosty vyprovázel před vrátka. Na zrodu tohoto společenství se tedy podíleli spisovatelé.*

Dalšími členy této skupiny byli představitelé společenského a kulturního života první republiky: například Josef Šusta (podílel se na zařazení československé historie do světového kontextu a sociálních a hospodářských dějin), filozof J. B. Kozák (představitel protestantského modernismu, vycházel z T. G. Masaryka) sám se o generaci i vyjádřil: *„Byla to pestrá skupina spisovatelů, žurnalistů a vysokoškolských kantorů... Byla to demokratická družina... Mimo pátečníky, kteří tvořili jádro, přicházeli někteří přátelé nepravidelně. Hovory pátečníků představovaly ve svém celku čilý proud aktualit, informací, literárních a uměleckých rozprav i vědeckých debat.“*

Debat se také účastnil například anglista Vilém Mathesius (jazykovědec, historik, jeden z nejvýznamnějších představitelů Pražského lingvistického kroužku), šéfredaktor Prager Presse Arne Laurin (pražský německý novinář), estetik Jan Mukařovský, spisovatel Karel Poláček a František Kubka, který tuto skupinu charakterizoval: *„Pátečníci byli kavárenskou společností, přenesenou do bytu slavného českého spisovatele. Nebyli ani ideovou, ani uměleckou nebo politickou jednotkou. Neměli ani řád ani program. Často se hádali o kozí chlup a mlčeli, šlo-li o věc vážnou. Jako by schválně zmenšovali věci veliké a malé zveličovali.“* Zmíníme také Vladislava Vančuru, malíře Václava Rabase (člen Umělecké besedy, Spolu Mánes, spoluzakladatel Sdružení českých umělců a grafiků Hollar). Dále Josef Macek (český historik,

medievista), politici Jan Masaryk a Edvard Beneš. Nejváženějším členem této generace byl Tomáš Garrigue Masaryk, který byl natolik ctěný, že v jeho nepřítomnosti zůstávalo jeho křeslo prázdné a zaplnilo se pouze s jeho příchodem.

Pátečníci byli otevřenou společností, přijímali stále nové osobnosti kulturního života, ale musely být ostatním představeny. Karel Čapek je buď schválil a nebo naopak zamítl jejich účast v kroužku. Pouze ženy měly zakázáno stát se součástí Pátečníků. Témata jednotlivých večerů určoval Karel Čapek. Sám přednášel a posléze předával slovo ostatním členům. Debatovalo se živě. Pokud se Karel Čapek nemohl dostavit, zastoupil jej jeho bratr Josef Čapek.

Otakar Vočadlo byl také členem Pátečníků, vyjádřil se následovně: *„Byl to spíše nekonvenční debatní klub, jakási intelektuální burza, kde se vyměňovaly názory a kulturní novinky, přetřásaly se veřejné události a ožehavé problémy politického života.. O literatuře se kupodivu poměrně málo mluvilo a o své vlastní práci spisovatelé diskrétně mlčeli.“*

F. X. Šalda se do spolku nedostal, nicméně jeho existenci okomentoval: *„V Praze existuje slavná legendární společnost pátečníků, o níž vím jen něco málo z dalekého doslechu: asi tolik, že se schází v domě Karla Čapka a že k ní patří i prezident republiky. Takový je to vznešený Olymp, že my misera plebs contribuens nedohlédnem ani jeho střední polohy, natož vrcholku.“*

Pátečníci se scházivali v pátek večer, ale nebylo tomu tak vždycky. Před rokem 1927 vznikaly pátky ve čtvrtek odpoledne. Trvání pátečních schůzek trvalo od roku 1923 do roku 1938. Pátečníci se oslovovali příjmením. T. G. Masaryk k příjmení ještě rád přidával povolání. K hovorům se podávala silná černá káva. Alkohol a tabákové produkty se zde nevyskytovaly.

Nejvýznamnějším členem byl Tomáš Garrigue Masaryk. Stýkal se s Karlem Čapkem v klubu od roku 1926. Čapek byl později i zván na Hrad nebo na zámek do Lán. Tam spolu rádi hovořili a Čapek chtěl Masarykovy názory přiblížit co nejširším čtenářským vrstvám.

Pátečníci

Josef Čapek (23.3.1887-duben 1945)	Český malíř, grafik, knižní ilustrátor a spisovatel. Byl starším bratrem Karla Čapka. Slovesné dílo se vyvíjelo v těsném vztahu k tvorbě výtvarné. Zpočátku
---	---

psal s bratrem krátké prózy, které postupně dokumentují vývoj obou autorů v kontaktu s dobovými stylovými tendencemi – od secese přes novoklasicismus po kubismus. Rozsáhlou část díla Josefa Čapka tvoří studia, eseje a fejetony o umění.

Otec byl lékař a osvětový pracovník, matka byla sběratelkou literárního folkloru. Oba sourozenci – Karel a Helena – byli spisovatelé. Dětství prožil v Malých Svatoňovicích a v Úpici.

Vystudoval německou tkalcovskou školu ve Vrchlabí. Roku 1904 odešel natrvalo do Prahy, kam se později přestěhovala celá rodina. V letech 1904-1910 studoval malbu a kresbu na Uměleckoprůmyslové škole v Praze. Již za studií navázal kontakty s uměleckým a literárním světem. V letech 1910-1911 pobýval studijně v Paříži.

Po návratu do Čech byl kratší dobu redaktorem Uměleckého měsíčníku. Potom vstoupil do spolku Mánes a spoluredigoval jeho časopis Volné směry.

Spolu s bratrem Karlem a s S. K. Neumannem se podílel na vydání generačního Almanachu na rok 1914. Pracoval v Národních listech, v letech 1921-1939 pak v Lidových novinách, kde se seznámil s Karlem Poláčkem. **(1933 vyšla poprvé knižně pohádka Karla Poláčka Edudant a Francimor s obrázky Josefa Čapka v pražském nakladatelství Františka Borového.** Předtím ovšem byla publikována v „časopise vzdělané ženy“ Eva, redigovaném Jarmilou Novákovou spolu se Stašou Jílovskou, E. Řezáčovou a akd. Malířem V. Michalem, průběžně od 1.11.1932 do 1.6.1933 s ilustracemi Antonína Pelce. Druhé knižní vydání se objevilo až v roce 1963 ve Státním nakladatelství dětské knihy.

	<p>Přejaty byly Čapkovy obrázky, doslovem svazek doprovodil Milan Korejs.)</p> <p>Vzhledem k tomu, že se intenzivně angažoval v protifašistickém zápase, byl již 1. září roku 1939 zatčen a vězněn v koncentračních táborech. Josef Čapek zemřel na sklonku 2. světové války, a to v dubnu 1945 v Bergen-Belsenu v Dolním Sasku pravděpodobně na tyfus. Symbolický hrob je v Praze na Vyšehradském hřbitově.</p>
<p>Karel Čapek (9.1.1890-25.12.1938) Vybraná tvorba: Krakonošova zahrada (1917) Trapné povídky (1921) Anglické listy (1924) Hovory s T.G. M. (1936) Továrna na absolutno (1922) Krakatit (1924) Povídky z jedné kapsy (1929) Povídky z druhé kapsy (1929) Hordubal, Povětroň, Obyčejný život (1933) Válka s Mloky (1936) Bílá nemoc (1937) Matka (1938)</p> <p><i>drama</i> RUR (1920) Věc Makropulos (1922) Dášeňka čili Život štěněte (1933)</p>	<p>Dramatik, spisovatel, překladatel, novinář, fotograf, filosof.</p> <p>Pocházel z rodiny lékaře jako nejmladší ze tří dětí. Bratr Josef byl umělec, sestra Helena kromě několika próz je autorkou vzpomínkové knihy Moji milí bratři (1962).</p> <p>Studoval na gymnáziu v Hradci Králové a Brně. Maturoval na Akademickém gymnáziu v Praze, studium na FF UK v Praze ukončil v roce 1915 doktorátem.</p> <p>V době vysokoškolských studií vznikla knižně publikovaná seminární práce Pragmatismus čili Filosofie praktického života (1918). V letech 1910-11 byl na studijním pobytu v Paříži a v Berlíně. Po ukončení vysoké školy byl vychovatelem v hraběcí rodině Lažanských, knihovníkem v Národním muze, do roku 1938 i redaktorem v Národních listech a v Lidových novinách. Odtud se znali s Karlem Poláčkem. Společně se uvedli jako autoři nově zavedeného sloupku. Ve Vinohradském divadle působil v letech 1921-23 jako dramaturg a režisér. Podnikl řadu cest do zahraničí, v z nichž získal podněty pro své cestopisné fejetony a prózy. Byl zvolen prvním předsedou československého PEN-</p>

	KLUBU. Hlásil se k mladé generaci a k jejím snahám o moderní umění.
<p>Eduard Bass (1.1.1888-2.10.1946)</p> <p>Jak se dělá kabaret (1917) Klapbuzova jedenáctka (1922) To Arbes nenapsal, Vrchlický nezbásnil (1930) Cirkus Humberto (1941) Lidé v Maringotkách (1942)</p>	<p>Český spisovatel, novinář, zpěvák, fejetonista, herec, recitátor, textař. Vlastním jménem Eduard Schmidt.</p> <p>Roku 1910 vystoupil jako recitátor a zpěvák v kabaretu Bílá labuť. Byl spoluvůdce kabaretu Červená sedma. Spolupracoval se satirickými časopisy a spolu s několika karikaturisty vydával Letáky. V letech 1921-1942 působil jako fejetonista, reportér, soudnickář a divadelní kritik. Vydával kabaretní texty v edici Syrinx a satirický časopis Šibeničky. Později byl ředitelem v pražských kabaretech Červená sedma a Rokoko.</p> <p>Působil jako redaktor v Lidových novinách, od roku 1933 jako jejich šéfredaktor, a to až do roku 1942. S obdobím 1939 je spojen nucený odchod židů z LN (I Karla Poláčka), E. Bass s ním asi nesouhlasil, ale nepostavil se proti němu, ani nerezignoval na svoji funkci. Někteří kritici LN tohoto období naznačují, že aktivita propouštění byla větší než nutná – což Bass jako šéfredaktor mohl ovlivnit, jiní se domnívají, že Bass dělal, co bylo v jeho silách.</p>
Edvard Beneš (28.5.1884-3.9.1948)	Druhý československý prezident v letech 1935-1948.
<p>Josef Kopta (16.6.1894-3.4.1962)</p> <p>Vybraná tvorba: Legionářská trilogie (Třetí rota (1924), Třetí rota na magistrále (1927), Třetí rota doma (1934) Hlídač 47 (1926) Píseň o ledoborci – poezie (11)ú~928)</p>	<p>Spisovatel, narodil se v rodině krejčího. Vystudoval obchodní akademii. Pracoval jako úředník. Na začátku první světové války musel narukovat do armády. Dostal se na východní frontu, kde byl zajat. (stejně jako Karel Poláček prošel ruskou frontou, byl zajat). Ze zajateckého tábora odešel v roce 1916 do České družiny, v roce 1917 vstoupil do československých legií. Zde začal také pracovat jako redaktor v Československém deníku v Jekatěrinburku.</p>

	Na konci první světové války se vrátil do Prahy, stal se tajemníkem Památníku odboje. Když v roce 1925 odešel z armády, pracovat postupně v několika denících. Například Národní osvobození, Lidové noviny. Posléze se věnoval pouze literární tvorbě. Po druhé světové válce působil na ministerstvu informací a do roku 1949 v Kanceláři prezidenta republiky.
Vilém Mathesius (3.8.1882-12.4.1945) Dílo: Čeština a obecný jazykozpyt	Český jazykovědec a literární historik, především spoluzakladatel a jeden z nejvýznamnějších představitelů Pražského lingvistického kroužku. Byl představitelem české strukturální lingvistiky.
Tomáš Garrigue Masaryk (7.3.1850-14.9.1937)	První prezident Československé republiky. Také filosof a pedagog.
Václav Rabas (13.11.1885-26.10.1954)	Malíř, mezi prvními získal titul národního umělce. Byl členem Spolku Mánes, Umělecké besedy.
Jan Masaryk (14.9.1886-10.3.1948)	Československý diplomat a politik, velvyslanec v Londýně (1925-1938)
Josef Šusta (19.2.1874-27.5.1945)	Historik, spisovatel a politik
Ladislav Prokop Procházka (1.5.1872-12.10.1955)	Lékař, hudební skladatel a spisovatel

Do skupiny Pátečníků patřilo mnoho dalších významných osobností. Pro naše účely byly vybrány pouze nějaké.

Dotazník – studenti odpovídají na otázky, k dispozici mají povídání o tématu Pátečníci.

Učitel po vyplnění dotazníku zhodnotí úspěšnost studentů.

Kdo patřil mezi pátečníky, vyjmenujte alespoň 5 členů.

Odpověď: Karel a Josef Čapkovi, Karel Poláček, Tomáš Garrigue Masaryk, Eduard Bass,...

Kdo založil pátečníky?

Odpověď: Karel Čapek

Kdo ilustroval dětskou knihu Edudant a Francimor od Karla Poláčka

Odpověď: Josef Čapek

Kdo se stal prvním československým prezidentem?

Odpověď: Tomáš Garrigue Masaryk

Kdo pracoval v Lidových novinách?

Odpověď: Karel Čapek, Karel Poláček, Eduard Bass, Josef Kopta, Josef Čapek

Zkuste vysvětlit název uskupení.

Odpověď: Pátečníci dostali svůj název podle dne, kdy se scházeli, tj. v pátek.

Jaká byla témata skupiny Pátečníků?

Odpověď: Témata mohla být jakákoliv. Většinou téma volil Karel Čapek, při jeho nepřítomnosti jej zastoupil jeho bratr Josef Čapek.

Co měl společného E. Bass s Karlem Poláčkem?

Odpověď: S obdobím 1939 je spojen nucený odchod židů z LN (I Karla Poláčka), E. Bass s ním asi nesouhlasil, ale nepostavil se proti němu, ani nerezignoval na svoji funkci. Někteří kritici LN tohoto období naznačují, že aktivita propouštění byla větší než nutná – což Bass jako šéfredaktor mohl ovlivnit, jiní se domnívají, že Bass dělal, co bylo v jeho silách.

Čím byla významná přítomnost T. G. Masaryka mezi Pátečníky?

Odpověď: Když nebyl T.G. Masaryk přítomen, nebylo jeho křeslo obsazeno. Byla mu tak prokazována pocta.

Mohl vstoupit mezi Pátečníky kdokoliv?

Odpověď: Do uskupení Pátečníků mohl vstoupit kdokoliv, musel být ovšem přijat Karlem Čapkem, zakladatelem Pátečníků.

Na jaké občanské profese Pátečníků si vzpomenete?

Odpověď: spisovatel, politik, prezident, historik, skladatel, novinář

Čím byli ovlivněni členové skupiny Pátečníků?

Odpověď: Členové této skupiny byli ovlivněni filozofií T. G. Masaryka a ve většině případů podporovali tzv. politiku Hradu (názory obhajující ideály první republiky).

Čím se vyznačovali pátečníci?

Odpověď: Páteční návštěvy probíhaly každý týden. Probírala se různá témata, od méně důležitých po více důležitá. Avšak nikdy se o nich nepsaly záznamy ani se o nich nemluvilo na veřejnosti. Co si pátečníci řekli v pátek večer, zůstalo utajeno jen mezi nimi.

8. Zhodnocení projektu

Po skončení celého projektu je velice důležité jeho celkové zhodnocení, a to jak ze strany učitele, tak i ze strany studentů. Studenti vykonali všechny zadané úkoly a aktivity. Celkový projekt trval dva týdny, přičemž část projektu probíhala v externím prostředí (přibližně jeden den exkurze) a část ve školní třídě (6 vyučovacích hodin + domácí příprava ze strany studentů). Po ukončení projektu učitel podá studentům souhrnné informace o tom, co bylo cílem a smyslem projektu. Zároveň zhodnotí, jak si studenti během celého projektového vyučování vedli.

1) ze strany učitele:

- hodnocení průběhu projektu i jeho výsledku by mělo být zaměřené na to, co se podařilo,
- učitel by měl vyzdvihnout spolupráci mezi studenty,
- učitel by měl připomenout, zda byly naplněny stanovené cíle,
- učitel by měl vyhodnotit domácí přípravu studentů,
- učitel by měl vyhodnotit vyplnění pracovních listů a orientaci studentů při exkurzi,
- učitel by měl také zmínit své dojmy z celého projektu, jak reagovali studenti na jednotlivé zadané úkoly, zda se jim všeobecně projekt zamlouval.

2) ze strany studentů:

- studenti se mohou k celému projektu ústně vyjádřit,
- mohou zmínit, jak se jim spolupracovalo,
- mohou upozornit na místa, která jim nebyla jasná,
- mohou vyzdvihnout naopak to, co se jim nejvíce zamlouvalo,
- mohou učiteli sdělit, jaké vědomosti při projektu získali,
- mohou učiteli poradit, co je překvapilo a co by se příště mohlo udělat jinak,
- mohou se zpětně vrátit k tomu, co jim způsobilo nečekané obtíže či problémy.

Z celkového zhodnocení projektu, který byl použit při výuce, by měla vyplynout opatření do budoucna. Čemu se má vyučující při vytváření projektu vyvarovat a naopak, co by mohlo studenty ještě více zaujmout a probudit u nich zájem o výuku. Zhodnocení projektu slouží především k jeho rozvoji a zdokonalování projektové výuky. Je proto nesmírně důležité, aby jim vždy projektové vyučování končilo.

Závěr

Tato diplomová práce měla za cíl objasnit z teoretického hlediska informace vztahující se k projektové výuce. Například představit pojmy jako projekt, projektová metoda, projektové vyučování, jednotlivé fáze projektového učení aj. V praktické části měla za úkol připravit literární projekt pro střední školy. V tomto případě se literární projekt týkal osobnosti Karla Poláčka.

V první části této diplomové práce, tj. v praktické, se objasnily a zároveň vysvětlily pojmy související s projektovou výukou. Při jejich analýze se vycházelo z odborné literatury věnující se problematice projektového vyučování (Příhoda, 1936, Kratochvílová, 2009, a další).

Praktická část je věnována vytvoření literárního projektu Karel Poláček. Tento projekt je určen pro studenty středních škol, především pro studenty gymnázií, a to u osmiletého gymnázia pro studenty předposledního ročníku, u čtyřletého gymnázia pro studenty třetího ročníku. Projekt byl koncipován pro Gymnázium Františka Martina Pelcla v Rychnově nad Kněžnou. Téma autorka vybírala s ohledem na učební osnovy a plán Školního vzdělávacího programu. Při přípravě projektu autorka vycházela z postupů tvorby projektové výuky tak, jak je uvádí Kratochvílová (2009).

Cílem literárního projektu bylo seznámení studentů s osobností Karla Poláčka. Přiblížení jeho života a literární činnosti. Studentům rovněž byla představena nová látka týkající se skupiny Pátečníků, kterými byl Karel Poláček členem.

Literární projekt sestává z více částí. První je realizována mimo školu, jedná se o jednodenní exkurzi v rámci města Rychnov nad Kněžnou. Studenti si mohli projít místa, která jsou spjata s osobou Karla Poláčka. Ještě před samotnou exkurzí měli za domácí úkol podívat se na zajímavosti kolem osoby Karla Poláčka. Tyto zajímavosti mohli studenti uplatnit při vyplnění pracovních listů, které obdrželi při exkurzi. Druhá část projektového vyučování probíhala ve školním prostředí. zabrala celkem šest vyučovacích hodin. Celý projekt byl koncipován zhruba do dvou týdnů výuky.

Literární projekt by měl být zahájen úvodním slovem učitele, který studentům představí svou vizi a hlavní téma samotného projektu. V našem případě se jedná o osobu Karla Poláčka. Učitel může využít tzv. motivačního projevu, který povede se svými studenty. Studenti by měli být seznámeni s průběhem následujících hodin, a to proto, že se budou načně odlišovat od běžné výuky. O veškerých aktivitách a úkolech, které budou součástí projektu, by učitel

měl studenty informovat v dostatečném časovém předstihu. A to z důvodu domácí přípravy, kterou bude učitel po studentech vyžadovat. Po vyplnění všech zadaných úkolů proběhen tzv. zhodnocení celkového projektu, jedná se o nezbytnou část ukončení samotného projektového vyučování.

Seznam použité literatury a pramenů

1. DOLEŽALOVÁ, Jana. *Vzdělávání, výuka, cíle, obsah výuky: (interaktivní text z obecné didaktiky)*. 3. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2009, 71 s. ISBN 978-80-7435-003-0.
2. COUFALOVÁ, Jana. *Projektové vyučování pro první stupeň základní školy: náměty pro učitele*. 1. vyd. Praha: Fortuna, 2006. 135 s. ISBN 80-7168-958-0.
3. GILK, Erik. *Poetiky a kontexty prózy Karla Poláčka*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 2005, 182 s. ISBN 80-7326-069-7
4. GRECMANOVÁ, Helena, HOLOUŠOVÁ, Drahomíra, URBANOVSKÁ, Eva. *Obecná didaktika I*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2002, 231 s. ISBN 80-85783-20-7
5. GRECMANOVÁ, Helena. *Obecná pedagogika II*. Dotisk 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000, 192 s. ISBN 80-857-8324-X.
6. JELINOWICZOVÁ, Jiřina. *Můj otec Karel Poláček, Vzpomínky (nejen) na Karla Poláčka*. Rychnov nad Kněžnou: Městský úřad v Rychnově nad Kněžnou, 2000. 32 s.
7. KASÍKOVÁ, Hana. *Nastal v naší škole čas projektů?* In VALENTA, Josef. *Pohledy: projektová metoda ve škole a za školou*. 1. vyd. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 1993, s. 10. ISBN 80-706-8066-0.
8. KRAUS, Jiří. *Slovník cizích slov*. Praha: Academia. 2004, 880 s.
9. KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2006, 160 s. ISBN 978-80-210-4142-0.
10. KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, *Projektová metoda a projekt*. In. *Komenský: odborný časopis pro učitele základní školy*. Brno: Pedagogická fakulta MU, 2002. roč. 127, č. 2, s. 4-10
11. KRATOCHVÍLOVÁ, Jana, JANÍK, T. *Projektové vyučování*. In. *Komenský: odborný časopis pro učitele základní školy*. Brno: Pedagogická fakulta MU, 2002. roč. 127, č. 2, s. 2-10
12. MAŇÁK, Josef, ŠVEC, Vlastimil. *Výukové metody*. Brno: Paido, 2003, 219 s. ISBN 80-731-5039-5.
13. PASCH, M. *Od vzdělávacího programu k vyučovací hodině*, 1. vyd. Praha: Portál, 1998, 416 s., ISBN 80-7178-127-4.
14. PETTY, Geoffrey. *Moderní vyučování*. 1. vyd. Praha: Portál, 1996, 380 s. ISBN 80-717-8070-7.

15. PRŮCHA, Jan, WALTEROVÁ, Eliška a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 6., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009, 395 s. ISBN 978-807-3676-476.
16. PŘÍHODA, Václav. *Reformní praxe školská*. Praha: Československá grafická unie, 1936
17. SKALKOVÁ, Jarmila. *Za novou kvalitu vyučování: (inovace v soudobé pedagogické teorii i praxi)*. Brno: Paido – edice pedagogické literatury, 1995, 89 s. ISBN 80-859-3111-7.
18. SKALKOVÁ, Jarmila. *Obecná didaktika*. 1. vyd. Praha: ISV nakladatelství, 1999. 296 s. ISBN 80-85866-33-1.
19. SVOBODOVÁ, Hana. *Karel Poláček nezemřel*. 1. vyd. Boskovice: Albert, 2000, 128 s. ISBN 80-85834-72-3
20. TOMKOVÁ, Anna, Jitka KAŠOVÁ a Markéta DVOŘÁKOVÁ, *Učíme v projektech*. 1. vyd. Praha: Portál, 2009, 173 s. ISBN 978-807-3675-271.
21. TYDLITÁT, JAN, *O Karlu Poláčkovi a jiných*, 1. vyd. Boskovice: Albert, 1995, 286 s. ISBN 80-85834-34-0
22. TYDLITÁT, Jan, *Pátečníci a Karel Poláček*, 1. vyd. Boskovice: Albert, 2001, 288 s. ISBN 80-7326-003-4
23. VALENTA, Josef: *Pohledy: projektová metoda ve škole a za školou*. 1. vyd. Ilustrace Jana Roztočilová. Praha: Sdružení pro tvořivou dramaturgii, 1993, 61 s. ISBN 80-706-8066-0.
24. ŽANTA, Rudolf, *Projektová metoda: pokus o řešení pracovní školy*. Praha: Dědictví Komenského, 1934, 53 s.

Dokument

1. Rámcový vzdělávací program pro gymnázia (online). Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2007, Dostupné z: <http://www.msmt.cz/vzdelavani/ramcove-vzdelavaci-priogramy/>

Internetový zdroj pořadu

1. *Armády Smekají, Ante Poláček*. Povídání o Karlu Poláčkovi. TV. Česká televize.
Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/11467071846-asap/217562231000010>

Internetový zdroj

1. *mapy.cz* (online). Rychnov nad Kněžnou. Dostupné z: <http://www.mapy.cz/>

Příloha 1: mapa města Rychnov nad Kněžnou

Příloha 2: památná místa

Pamětní deska Karla Poláčka

Busta Karla Poláčka na Poláckově náměstí

Sousoší Bylo nás pět

Synagoga

Příloha 3: Úryvek z knihy Bylo nás pět od Karla Poláčka

Že bych se moc těšil na Ježíška,, to se moc netěším,, protože nikdy nedosta nu,, co bych chtěl . Oni mně dávají porád jenom,, co potřebuju,, což jest švindl,, jelikož by mně to stejně musili koupit,, tak jaképak copak.. Jináč už mám všecinko,, halifaxky,, svetr,, co má zips,, a tepláky,, sáňky i hokejku.. A kdyby se mne naši doopravdy ptali,, c o bysem si přál,, tak bysem doopravdy musil říci,, že nejradši ze všeho bych chtěl dřevěnou nohu,, jako má pan Zilvar,, jelikož by mně to všichni záviděli a nejvíce Bejval Antonín.. A kdyby mně nedali pod stromeček nohu,, tak bysem si přál,, abych už nemusil chodit do houslí,, a když ani to ne,, tak aspoň album cizozemských známek..

Já však svoje přání nikomu neřeknu,, jelikož by naši pravili,, že jsem skoták a povstalec a že ze mne nic nebude,, a tatínek by řval děsným hlasem,, že musím z domu a že mne nechce vidět,, a pak bysem musil celou hodinu vrzat na housle.. Už jsem housle třikrát vynechal,, protože pan učitel mě kárá,, že mám šmytec jako botu a proč jsem si ho nevypral..

Jináč se mně o vánocích všecko líbí,, my máme vždycky vaničku,, co v ní plavou kapři a otvírají hubu.. Tatínek se každou c hvíli přijde z kvelbu na ně podívat a praví:““To jsou chlapáci..““ Maminka krájí mandle,, Kristýna přebírá rozinky a já je kradu a ony říkají,, abysem šel pryč.. A náš Honza chodí po kuchyni,, ocas má vzhůru jako proutek a ke všemu čuchá.. Tatínek a maminka,, jakož i Rampepurda na něho dupají a praví silným hlasem:““Nemusíš ke všemu čuchat,, nikdo se tě neprosil,, a jdi pryč,, tady není nic pro tebe.. Šic!““ a Honza jde pryč,, a když kráčí po dvoře,, tak se vyhýbá sněhu,, jelikož ho to zebe do tlapek.. (úryvek z románu Bylo nás pět)

Příloha 4: Pracovní list A – práce s textem

Otázky – práce s textem

Studenti odpovídají na otázky na základě znalosti knihy Bylo nás pět.

- 1. Kdo vypravuje příběh:**
- 2. Charakterizujte jazyk vypravěče, jazykové a stylizační prostředky.**
- 3. Uveďte postavy, jejichž osudy jsou v příběhu zachyceny.**
- 4. Charakterizujte dílo z hlediska námětu a kompozice.**
- 5. Objasněte termín jazyková komika. Vyberte z textu konkrétní příklady.**

Druhá zastávka – Pomník Karla Poláčka na Poláckově náměstí

Busta Karla Poláčka byla poprvé odhalena naproti jeho rodnému domu v roce 1967 i za přítomnosti Josefa Škvoreckého, později byla přemístěna na Poláckovo náměstí.

Otázka pro studenty:

Co je to busta?

Třetí zastávka – zvonice se zvonem Kryštofem, Kostel nejsvětější Trojice

Čtvrtá zastávka – pamětní deska Karla Poláčka, Palackého 47

Na rohu Starého náměstí a Palackého ulice stojí nenápadný dům. Dnes je v těchto místech banka. Dříve tu býval koloniál, kde obsluhoval Jindřich Poláček. Na domě můžeme najít pamětní desku Karla Poláčka.

Otázka pro studenty:

Znáte nějaké zajímavé citáty od Karla Poláčka?

Příloha 5: Pracovní list B – návštěva Synagogy

1. Uveď jména rodičů Karla Poláčka
2. Datum a místo narození Karla Poláčka
3. Uveď jména sourozenců Karla Poláčka
4. Uveď jméno druhé manželky Jindřicha Poláčka, nevlastní matky Karla Poláčka
5. Z jakého důvodu byl Karel Poláček vyloučen z gymnázia v Rychnově nad Kněžnou
6. Co chtěl otec Jindřich, aby Karel Poláček studoval
7. Jak se jmenovala Poláčková manželka
8. Do jakého zajetí se Karel Poláček dobrovolně uchýlil při první světové válce
9. Čím se Karel Poláček živil kromě psaní.
10. V jakých tiskovinách se Karel Poláček angažoval
11. Pod jakým pseudonymem uveřejňoval své články
12. Od jakého roku uveřejňoval Karel Poláček své povídky knižně
13. Jaký charakter měl Karel Poláček
14. Jakých spolků byl Karel Poláček členem
15. Po rozvodu s manželkou Adélou Hermannovou se stala jeho novou partnerkou:
16. Jaká byla náplň poláčkovy práce po začátku druhé světové války
17. Čím se podařilo Poláčkově zachránit jeho dceru před nástupem do konc. tábora
18. Který z Poláčkových přátel mu pomáhal uveřejňovat romány pod svým jménem
19. Kdy byl Karel Poláček nucen nastoupit do transportu do Terezína

20. Kdy Karel Poláček zemřel

Příloha 6: “Můj otec Karel Poláček – Vzpomínky (nejen) na Karla Poláčka” od Jiřiny Jelinowiczové, jediné dcery Karla Poláčka.

Brožura byla vydána u příležitosti IV. celostátního symposia s mezinárodní účastí Pátečníci a Karel Poláček konaného v Rychnově nad Kněžnou v roce 2001.

Ukázky z textu:

“Také jsme spolu hrávali hru, kterou jsme si vymysleli. Nazývala se “Pohřeb pana Bonharda”. Úkolem bylo pronést co nejdelsí eulogii na téma “Pan Bonhard”, aniž by se prozradilo, kdo to vlastně byl a čím se vyznačoval. Já jsem v té hře neměla nejmenší šanci na výhru. Otec však dokázal mluvit a mluvit o tom ušlechtilém muži a velkém vlastenci, který byl ozdobou našeho kraje a velkou ztrátou pro náš lid. Člověk měl až slzy v očích a nevěděl vlastně proč.” Jiřina Jelinowiczová o svém otci str. 7.

“Byl jste zařazen do transportu Ca a musíte se dle příkazu dostavit dnes, dne 22.10.1942, nejpozději do 18 hodin na shromaždiště veletrh v Praze VII., vchod proti ulici Vinařská se všemi doklady a se svými příručními zavazadly, jež nesmí přesahovati 10 kg. Velká zavazadla odveze naše sběrná služba během zítřejšího dopoledne. Udejte doručiteli tohoto přípisu, kde tato hlavní zavazadla budou uložena. Přiloženě Vám posíláme všechny tiskopisy a formuláře. : pročtete je a přineste vyplněné a sebou na veletrh. Současně upozorňujeme, že musíte odevzdat všechny potravinové lístky na příští zásobovací období, které Vám tyto dny byly vydány. Zařídili jsme, aby Vám naše pomocná služba byla nápomocna při přípravě k nástupu do transportu.”

22.10.1942

Židovská náboženská obec v Praze

Dopis otištěn v brožuře je tragickým svědectvím jedné z největších zvlí spáchaných na lidském pokolení v minulém století.

Příloha 7: Dotazník

Kdo patřil mezi pátečníky, vyjmenujte alespoň 5 členů.

Kdo založil pátečníky?

Kdo ilustroval dětskou knihu Edudant a Francimor od Karla Poláčka

Kdo se stal prvním československým prezidentem?

Kdo pracoval v Lidových novinách?

Zkuste vysvětlit název uskupení.

Jaká byla témata skupiny Pátečníků?

Co měl společného E. Bass s Karlem Poláčkem?

Čím byla významná přítomnost T. G. Masaryka mezi Pátečníky?

Mohl vstoupit mezi Pátečníky kdokoliv?

Na jaké občanské profese Pátečníků si vzpomenete?

Čím byli ovlivněni členové skupiny Pátečníků?

Čím se vyznačovali pátečníci?